

Rok III ● MAJ 1939—KWIECIEŃ 1940 ● Nr 3 i 4

ARCHIWUM HERALDYCZNE

Czasopismo sześciomiesięczne poświęcone
heraldyce, sfragistyce i genealogii

ANTONI CHOMICKI

HERBY MIAST
I ZIEM POLSKICH

Biblioteka Jagiellońska

1003046916

Wydawnictwo czasop. „Archiwum Heraldyczne”

Warszawa, ul. Królewska Nr. 29

MCMXXXIX

8505
" CZASOP.
3(1939/19

Oddział 5305a

Jednymi z najstarszych symbolów odrębności narodowych, politycznych, kulturalnych, gospodarczych i rodzinnych są herby.

Początków ich powstania należy szukać w pierwszych wiekach naszych dziejów. W idei swej przysły do nas z zachodu Europy, ale treścią, wyglądem i tradycją są w olbrzymiej większości wytworem życia, obyczajów i kultury Polskiej Ziemi.

Wśród herbów odróżniamy godła państwowe, księstw, biskupstw, ziem, miast i rodów.

Wydawnictwo niniejsze poświęcone jest herbom miast i ziem.

Z godeł tych czytamy o odległych latach zakładania grodów, i mówią one o wyrobieniu obywatelskim ludności i historii samorządu miejskiego w Polsce.

W zwięzłym opisie zostały uwidocznione przede wszystkim cechy zasadnicze herbów: rysunek, umieszczenie na tarczy i barwa.

Przy każdym opisie podane są źródła: nazwiska autorów i dzieła, z których czerpano materiały. Tablice z wizerunkami opisanych herbów są opracowywane przez specjalistę grafika=heraldyka i ukażą się w oddzielnym wydaniu.

Zebrane tu opisy herbów dotyczą nie tylko tych miast i ziem, które obejmuje obecna granica Państwa Polskiego, ale i nie objętych nią, które powstawały, rozwijały się i do świetności dochodziły w zasięgu opiekuńczych skrzydeł potężnej Rzeczypospolitej.

A. CH.

ODPIS PRZYWILEJU LOKACYJNEGO MIASTA SZAWEL*)

„Regestr Ksiąg i Dyplomatów locationis confirmationis et renovationis w Kancelaryi Mnieyszej W. X. Littego za podkanclerstwa J. W-go Pana Joachima Chreptowicza Podkanclerzego W. X. L. pieczętowanych. Rok 1791, Listopad—Grudzień, 1792 Styczeń—Czerwiec“.

„W Imię Pańskie Amen. Na wieczną rzeczy pamiątkę. My Stanisław August z Bożej łaski i Woli Narodu Król Polski, Wielki Xiążę Litewski, Ruski, Pruski, Mazowiecki, Żmudzki, Kijowski, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflant-ski, Smoleński, Siewierski i Czernichowski.

Oznaymiamy tym Naszym renovationis et locationis di-plomatem wszem wobec i każdemu, komu o tym wiedzieć należy, tak terażniejszego jako i potomnego wieku ludziom. Przełożono nam jest przez Panów Radnych y Urzędników przy Boku Naszym rezydujących w Imieniu i w rzeczy Szlachetnych Burmistrza, Woyta, Radców, Ławników y całego Ludu Miasta Naszego wolnego Szawel w X-twie Żmudzkiem w repartycyi Szawelskiey położonego: Iż gdy Prawami Seymu terażniejszego pod związkiem Konfede-racyi trwającego o Miastach postanowionemi, mianowicie Konstytucja pod Tytułem: Miasta Nasze Królewskie wolne w Ptwach Rzplitej. — Wszystkie miasta Nasze Królewskie za wolne. Obywatele takowych Miast jako ludzie wolni, ziemia w miastach przez nich osiadła a dotąd niewątpliwie i prawnie posiada za własność tychże Miast y Obywatelów

*) W czasie sejmu czteroletniego, za panowania Stanisława Augusta, zostały nadane, lub zatwierdzone przywileje 74 miastom litewskim. Metryka o treści podobnej, jak wyżej, znajduje się w archiwum Mo-skiewskiem. (J. Obst. Herbarz Litewski. Strona 43 i 44).

w nich osiadłych, dziedziczną uznaniem zostały dawne przywileje im służące zupełnie utwierdzone. A Nam Królowi takowym miastom wolnym, nietylko tym, którym by dawniejsze przywileje lokacyjne zaginęły za dowiedzeniem ich bytności nowe diploma renovationis i tym, które miejscem Seymików i sądów ziemiańskich prawem Seymu terazniejszego oznaczone zostały, ale nawet gdyby w jakim miejscu położenia na gruntach Naszych Królewskich osada ludzi wolnych dała przystojną siedlisku swemu Miasta postać, Dyplom erectionis wydać moc zostawiona i zachowana“.

W końcu Każdego dyplomu nadaje się miastu herb, lub zatwierdza „od dawna onemu przysługujący“. Obok mniej lub więcej szczegółowego opisania herbu zamieszczona podobizna takowego akwarelowa.

Godła i barwy państwowe.

Herb państwowy, t. j. wizerunek orła białego z głową zwróconą w prawo (dla patrzącego w lewo), ze skrzydłami rozwiniętymi, z koroną i dziobem oraz szponami złotymi (orzeł państwowy) na prostokątnej tarczy w polu czerwonym.

(D. U.)

Chorągiew Rzeczypospolitej, przysługująca wyłącznie Prezydentowi Rzeczypospolitej, t. j. chorągiew barwy czerwonej z wizerunkiem orła państwowego po środku i z obramieniem dookoła. Stosunek szerokości do długości chorągwi wynosi 5 : 6, wysokość wizerunku orła państwowego w stosunku do szerokości chorągwi 3 : 5.

(D. U.)

Barwami państwowymi są kolory biały i czerwony w dwóch poziomych równoległych pasach o równej szerokości i długości, z których górny jest biały, dolny zaś czerwony. Kolor czerwony odpowiada barwie cynobru.

(D. U.)

HERBY DAWNYCH KSIĘSTW ZIEM I WOJEWÓDZTW

BAŁCKI PWT. Wał, (vallum locatorum) przechodzi środkiem zoranej ziemi, II pole czyste, step.

(K.)

BELZKIE WDZTWO. Gryf w koronie wzniesiony w lewo.

(K.)

BRACŁAWSKI PWT. Wieże dwie, we środku między nimi słup turecki.

(K.)

BRACŁAWSKIE WDZTWO. Krzyż kawalerski, na nim w środku tarcza, na której księżyc niepełny, barkiem w prawo rogami w lewo.

(K.)

BRZESKIE WDZTWO. Lwa pół złączonego barkami z połową orła, u lwa ogon zadarty z pomiędzy tylnych łap do góry, przednie wzniesione, pysk rozwarty, język wywieszony w prawo, u dołu dziób rozwarty, język wywieszony w lewo, skrzydło do góry, łapa rozpostarta, na głowach w jedną złączonych, korona.

(K.)

BRZEŚCIAŃSKIE WDZTWO. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, w prawej ręce miecz podniesiony, na lewym ramieniu tarcza, na niej dwa krzyże w jeden spojone.

(K.)

CIESZYŃSKIE KSIĘSTWO. Orzeł biały bez korony, z rozpostartymi skrzydłami w polu niebieskiem.

(B.)

CHEŁMIŃKIE WDZTWO. Orzeł czarny w prawo, na szyi korona, z pod niej wychodzi ręka zbrojna trzymająca miecz do góry.

(K.)

CHEŁMSKA Z. Niedźwiedź biały w prawo, poza trzema drzewcami.

(K.)

CZERNICHOWSKIE WDZTWO. Orzeł z dwiema głowami, nad nimi korona jedna, skrzydła i nogi rozszerzone.

(K.)

DOBRZYŃSKA Z. Ludzka głowa w koronie, z której wychodzą dwa bawole rogi, pod głową korona odwrotnie.

(K.)

GŁOGOWSKIE KSIĘSTWO. W pierwszym polu tarczy pionowo przedzielonej lew w koronie, w drugim pół orła bez korony.

(B.)

HAJSYŃSKI PWT. Skrzydło orle w prawo barkiem na polu.

(K.)

HALICKA Z. Kawka ukoronowana stojąca w lewo, skrzydła rozpostarte.

(K.)

HERB INFLANT. Gryf z mieczem, srebrny, w polu czerwonym. Dziób, język, szpony, pazury i oprawa miecza — złote. Na piersiach cyfra królewska S. A. (Sigismundus Augustus), także złota.

(D.)

HERB KASZUBSKI. Gryf w koronie w polu niebieskiem.

(B.)

HERB RUSI. Archanioł z mieczem i pochwą od niego, złożonemi na krzyż, srebrny, z nimbem złotym, z takąż stulą na ramionach i oprawą miecza i pochwy w polu czerwonym.

(D.)

HERB SZLĄSKI. Orzeł czarny w polu złotem.

(B. W.)

HERB ŻMUDZI. Niedźwiedź wspięty, czarny, zęby, język i pazury, jakoteż obroża srebrne w polu czerwonym.

(D.)

INFLANDZKIE WDZTWO. Gryf w koronie wzniesiony w prawo, w prawej łapie miecz podniesiony do góry trzymający.

(K.)

INOWROCLAWSKIE WDZTWO. Głowa ludzka z wąsami i brodą w koronie, z której dwa rogi bawole do góry wychodzą, pod brodą korona końcami na dół.

(K.)

JAMPOLSKI PWT. Szyszki brzozone dwie.

(K.)

KALISKIE WDZTWO. Żubra głowa w koronie na tarczy szachowanej, przez nozdrza ma pierścień przewleczony.

(K.)

KAMIENIECKI PWT. Słońce, nad niem u góry krzyż.

(K.)

KIJOWSKIE WDZTWO. Anioł stojący z mieczem w prawej ręce opuszczonym, w lewej ręce pochwę trzymający.

(K.)

KIJOWSKIE WDZTWO. Niedźwiedź w lewo stojący, z podniesioną lewą łapą.

(K.)

KRAKOWSKIE WDZTWO. Orzeł biały w koronie, głową na lewo, język wywieszony, skrzydła do góry, nogi rozłożone.

(K.)

KRÓLESTWO POLSKIE. Orzeł biały w koronie, głową w prawo, w pysku otwartym język wywieszony, nogi i skrzydła rozpuszczone, na piersiach kładą herb króla natomiast panującego, nad tarczą królewska korona.

(K.)

LATYCZOWSKI PWT. Liszka biegnąca na murawie w prawo.

(K.)

LIGNICKIE KSIĘSTWO. W tarczy czterodzielnej w polach górnych: orzeł szlązki (czarny bez korony w polu złotem) i szachownica biało-czerwona. W polach dolnych odwrotnie: szachownica i orzeł jak wyżej. W środku czterech pól tarczy, mała tarcza biało-czerwona.

(K. S. W.)

LITYŃSKI PWT. Brzozy cztery podle siebie rosnące.

(K.)

LUBELSKIE WDZTWO. Jeleń biegnący w prawo, na szyi korona.

(K.)

ŁĘCZYCKIE WDZTWO. Lwa pół do góry wzniesionego w lewo, złączony z takąż połową orła w prawo, nad ich głowami korona.

(K.)

MALBORSKIE WDZTWO. Orzeł czarny z koroną na szyi w prawo, z pod korony ręka zbrojna w prawo, z mieczem do góry wzniesionym.

(K.)

MAZOWIECKIE WDZTWO. Orzeł polski bez korony w prawo.

(K.)

MIŃSKIE WDZTWO. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, w prawej ręce miecz do góry wzniesiony, na lewym ramieniu tarcza z dwoma krzyżami w jeden złączone.

(K.)

MOHYŁOWSKI PWT. Grona winne w pęk ułożone.

(K.)

MŚCISŁAWSKIE WDZTWO. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, w prawej ręce miecz do góry wzniesiony, na prawym ramieniu tarcza, na niej dwa krzyże w jeden złączone.

(K.)

NOWOGRODZKIE WDZTWO. Anioł.

(K.)

NOWOGRODZKIE WDZTWO. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, ręka prawa wzniesiona do góry w prawo, na lewym ramieniu zawieszona tarcza, na niej dwa krzyże razem złączone.

(K.)

OLHOPOLSKI PWT. Rzeka przechodząca w śród piasków.

(K.)

OŚWIĘCIMSKA Z. Orzeł bez korony, z dzióbem rozwartym, językiem wywieszonym w prawo, nogi i skrzydła rozpostarte, na piersiach głoska O.

(K.)

PŁOCKIE WDZTWO. Orzeł polski bez korony w prawo, na piersiach głoska P.

(K.)

PŁOSKIROWSKI PWT. Strzały trzy na krzyż idące.
(K.)

PODLASKIE WDZTWO I. Orzeł poski w prawo bez korony.

(K.)

PODLASKIE WDZTWO II. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, w prawej ręce miecz podniesiony do góry, na lewym ramieniu tarcza z dwoma spojonymi krzyżami.

(K.)

PODOLSKIE WDZTWO. Słońce w promieniach.

(K.)

POŁOCKIE WDZTWO. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, w prawej ręce miecz podniesiony, na lewym ramieniu tarcza, na niej dwa złączone krzyże.

(K.)

POMORSKIE WDZTWO. Gryf w koronie wspięty w lewo.

(K.)

POZNAŃSKIE WDZTWO. Orzeł biały bez korony z dziobem rozwartym, językiem wywieszonym w prawo, skrzydła i nogi rozpostarte.

(K.)

PRUSKIE KSIĘSTWO. Orzeł jednogłowy w prawo, skrzydła rozpostarte, z szyi z prawej strony do góry wzniesiona ręka zbrojna z mieczem podniesionym.

(K.)

PRZEMYŚLSKA Z. Orzeł dwugłowy, nad nim korona, skrzydła i nogi rozpostarte.

(K.)

RACIBORSKIE KSIĘSTWO. W pierwszym polu tarczy pionowo przedzielonej: tło białoczerwone. W drugim orzeł biały bez korony w polu niebieskiem.

(B.)

RAWSKIE WDZTWO. Orzeł polski bez korony, na piersiach głoska R.

(K.)

RUSKIE WDZTWO. Lew w koronie w lewo wsparty, przednimi łapami, na pniu ogon zadarty.

(K.)

SANDOMIERSKIE WDZTWO. Pola trzy czarne i białe od góry do dołu, II naprzeciw tych po trzy gwiazdy.

(K.)

SĄDECKA ZIEMIA. Tarcza przedzielona, z jednej strony trzy strefy żółte i trzy czerwone na przemianę ułożone, z drugiej dziewięć gwiazd w trzech rzędach w polu czerwonym.

(C.)

SIERADZKIE WDZTWO. Lwa połowa w prawo do góry wzniesiona, złączona grzbietem z orłem, głowy ich w jednej koronie złączone.

(K.)

SIEWIERSKIE KSIĘSTWO. Anioł z nimbem złotym, w polu czerwonym.

(B.)

SŁUPSKIE KSTWO. Gryf skaczący w lewo w koronie.

(K.)

SMOLEŃSKIE WDZTWO. Chorągiew rozwinięta w prawo, na niej tarcza, a na tej z ukosa laska.

(K.)

SZŁĄSKIE KSTWO. Gryf skaczący w lewo.

(K.)

ŚWIDNICKIE KSIĘSTWO. Orzeł szlązki (czarny bez korony na tle złotem).

(B.)

TROCKIE WDZTWO. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, ręka prawa z mieczem wzniesiona do góry, na prawem ramieniu tarcza, na której dwa złączone z sobą krzyże.

(K.)

USZYCKI PWT. Krzyż postawiony na sześciu górach.

(K.)

WIELKIE KSIĘSTWO LITEWSKIE. Mąż zbrojny w szyszaku, na koniu galopującym w prawo, siodło i czaprak na nim aż do kopyt rozciąęły, z troistą frendzlą, w prawej ręce miecz podniesiony do góry, na ramieniu tarcza, na niej dwa spojone krzyże, nad tarczą mitra.

(K.)

WIELUŃSKA Z. Baranek z chorągiewką w lewo, głowa w prawo, nad głową obwódka, z lewej strony szyi wytryska krew do kielicha obok stojącego.

(K.)

WILEŃSKIE WDZTWO. Mąż zbrojny na koniu galopującym w prawo, w prawej ręce miecz podniesiony trzymając, a na lewem ramieniu tarcza, na której dwa krzyże w jeden złączone.

(K.)

WINNICKI PWT. Pałasze dwa na krzyż ostrzem od siebie odwrócone, a w środku tychże krzyż, którego dolna część rozdzielona na kształt kotwicy.

(K.)

WITEBSKIE WDZTWO. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, ręka prawa z mieczem do góry wzniesiona, na lewem ramieniu tarcza, na niej dwa krzyże w jeden złączone.

(K.)

WIZKA Z. Niedźwiedzia pół stojącego w prawo, złączonego grzbietem z połową orła w lewo, u niedźwiedzia łapy przednie nieco wzniesione, obie połowy głów w jedną koronę ukoronowane, u orła skrzydło i noga rozpostarte.

(K.)

WOŁOSKIE WDZTWO. Głowa zebra, między rogami gwiazda, przez nozdrza przewleczony pierścień, po prawej stronie księżyc rogami dotyka głowy.

(K.)

WOŁYŃSKIE WDZTWO. Krzyż kawalerski, na nim w środku tarcza, na której orzeł dzióbem w prawo bez korony.

(K.)

ZATORSKA Z. Orzeł bez korony, z dzióbem rozwartym, językiem wywieszonym w prawo, nogi i skrzydła rozpostarte, na piersiach głoska Z.

(K.)

ZMUJDZKIE STWO. Niedźwiedź w obroży na szyi, na tylnych łapach do góry wspięty, łeb w lewo.

(K.)

ZMUJDZKIE STWO I. Mąż zbrojny na galopującym koniu w prawo, miecz w przeciwnej ręce do góry wzniesiony, na lewym ramieniu tarcza, na niej dwa krzyże złączone z sobą.

(K.)

ZYDACZOWSKA ZIEMIA. W tarczy — trzy lwy pionowo jeden nad drugim.

(B.)

HERBY BISKUPSTW POLSKICH

HERB KAPITUŁY CHEŁMIŃSKIEJ. Przez całą tarczę krzyż.

(C.)

HERB KAPITUŁY CHEŁMSKIEJ. Dwunastu apostołów.

(C.)

HERB KAPITUŁY ARCYBISK. GNIEŹNIEŃSKIEJ. W polu błękitnem trzy lilie białe na kształt Gozdawy.

(C.)

HERB KAPITUŁY KAMIENIECKIEJ. ŚŚ apostołowie Piotr i Paweł.

(C.)

HERB KAPITUŁY KIJOWSKIEJ. Św. Zofia.

(C.)

HERB KAPITUŁY KRAKOWSKIEJ. W polu białem trzy korony złote.

(C.)

HERB KAPITUŁY KUJAWSKIEJ. W polu złotem (złotem) Najświętsza Panna Marya, w prawej ręce Pana Jezusa w lewej berło trzymająca; pod nogami księżyc.

(C.)

HERB KAPITUŁY ARCYBISK. LWOWSKIEJ. Najświętsza Panna Marya w koronie w jednej ręce dziecię Jezus, w drugiej berło trzymająca, stoi na księżycu rogatym, pod którym lew leży.

(C.)

HERB KAPITUŁY ŁUCKIEJ. Jeden z apostołów, który w dwóch rękach przed sobą trzyma krzyż, z rozkrzyżowanym Chrystusem.

(C.)

HERB KAPITUŁY PŁOCKIEJ. Matka Boska z Panem Jezusem na ręku, w prawą stronę tarczy twarzą obrócona.

(C.)

HERB KAPITUŁY POZNAŃSKIEJ. Św. Piotr z dwoma kluczami.

(C.)

HERB KAPITUŁY PRZEMYSKIEJ. Św. Jan Chrzciciel.

(C.)

HERB KAPITUŁY SMOLEŃSKIEJ. W polu białem trzy korony złote.

(C.)

HERB KAPITUŁY WARMIŃSKIEJ. Na tarczy na pół rozdzielonej brama o trzech wieżach, z których średnia wyższa; w bramie krata w górę zwiedziona; w drugiej części tarczy pół krzyża; nad tarczą mitra papieżka.

(C.)

HERB KAPITUŁY WILEŃSKIEJ. W polu białem trzy korony złote.

(C.)

HERB KAPITUŁY ŻMUDZKIEJ. W polu białem trzy korony złote.

(C.)

HERBY MIAST

DAMÓW. Niedźwiedź w tarczy, bokiem w lewo zwrócony, kroczący.

(W.)

ALEKSANDRYA. Herb książąt Zasławskich, to jest nad pół księżycem rogami do góry z gwiazdą sześciopromienną — na barku pół pierścienia strzała bez opierzenia.

(W.)

ANDRYCHÓW. Herb ABDANK, także Abdaniec. (W polu czerwonym srebrna litera W.)

(Z. M.)

ANDRZEJÓW (Jędrzejów), województwo i powiat krakowski. Herb Lis dwukrotnie przekrzyżowany, w tarczy.

(W.)

ANDRZEJÓW (Jędrzejów), województwo mazowieckie. Monogram z liter A. C. (Andreas Cricius).

(W.)

ANNOPOL albo RACHÓW. Św. Anna w siedzącej postawie, po bokach litery S. A. (Święta Anna).

(W.)

AUGUSTÓW. Topór na nim Lis raz przekrzyżowany. Nad tarczą herbową litery: A. S. (Augustianae Sigillum).

(W.)

BABIMOST. Mur, w środku brama, w niej dwa klucze na krzyż trzymane w dzióbie, przez stojącego na murze u góry orła.

(K.)

BALDEMBURG. (Białembork, Białobork, Białybór). Na tarczy na dwóch rogach jelenich stoi dziewczyna w girlandzie i welonie na głowie, w prawym ręku trzyma przed sobą jabłko.

(W.)

BAR. Głoski B. S. na ukoronowanej tarczy (Bona Sforza).

(W.)

BARANÓW. Pow. Kępiński. Głowa barana z silnie zakręconymi na dół rogami w tarczy. Głowa srebrna na tle niebieskiem o złotych rogach.

(G.)

BARCIN. Gryfa pół wspiętego w prawo złączonego z postawą orła głową w lewo, pośrodku na tarczy głoska B.

(K.)

BATURYN. Serce, na niem w środku krzyż kawalerski, obok z prawej strony gwiazda, z lewej księżyc niepełny barkiem w lewo, nad sercem chorągiew.

(K.)

BEJSAGOŁA w X. ŻMUDZKIEM. Na prawej stronie tarczy podkowa, na niej stojący ptak, trzymający w dzióbie pierścień, na lewej zaś Opatrzność Boska.

(D.)

BELZ. Brama forteczna z trzema wieżami, środkowa wyższa od bocznych.

(K.)

BELŻYCE. Półksiężyc rogami do góry, z sześciopromienną gwiazdą nad każdym rogiem. Nad półksiężycem ma jskuła B, nad nią taka sama sześciopromienna gwiazda.

(W.)

BĘDKÓW, WOJ. ŁĘCZYCKIE. Mur forteczny o dwóch sklepionych okienkach i trzech basztach, z których środkowa najwyższa o jednym kwadratowym oknie z półokrągłym dachem, a dwie boczne niższe ze spiczastymi dachami.

(W.)

BĘDZIN, WOJ. KRAKOWSKIE. Mur forteczny z otwartą bramą i dwiema równymi basztami o trzech blankach, nakrytymi wspólną koroną. Po bokach baszt po różny częściolistej.

(W.)

BIAŁA, WOJ. i POW. KRAKOWSKIE. Dwie róże czterolistne.

(W.)

BIAŁA RAWSKA. Na tarczy czerwonej srebrna podkowa, a pod nią srebrna litera W. (herby rycerskie Podkowa z Abdankiem).

(G.)

BIAŁACZÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Monogram złożony z liter S M (Stanisław Małachowski).

(W.)

BIAŁOBRZEGI, WOJ. SIERADZKIE. Półksiężyc o szpiczastym barku do góry, po bokach szpica po sześciopromiennej gwiazdzie.

(W.)

BIAŁYSTOK. Monogram Klemensa Branickiego K. B. i jego herb. Gryf wspólną koroną przykrytych, u dołu zaś, jakby w oddzielnej powstałej z wykrętów łukowych tarczy — drzewko.

(W.)

BIAŁYSTOK. Tarcza dzielona w poprzek. W 1-szej części pół orła srebrnego w koronie złotej, w polu czerwonym. W 2-giej „Pogoń“ bez zmiany.

(D.)

BIBEL NOWE MIASTO, ZIEMIA SANOCKA. Herb Nałęcz niezawiązany z krzyżem u góry, wewnątrz kulka.

(W.)

BIECZ, WOJ. KRAKOWSKIE. Postacie św. Piotra i Pawła apostołów, u nóg ich majuskuła gotycka B.

(W.)

BIELAWY. Mur forteczny z trzema basztami i trzema małymi strzelnicami.

(G.)

BIELSK, WOJ. PODLASKIE. Żubr w tarczy w lewą stronę zwrócony.

(W.)

BIELSKO (BIELSK), WOJ. PŁOCKIE. Głowa św. Jana Chrzciciela na misce w prawo zwrócona.

(W.)

BIELSKO. W tarczy pionowo przedzielonej na dwie połowy: w pierwszym polu pół orła białego z głową w prawo, bez korony. W drugim trzy lilje pionowo jedna nad drugą.

(Z. M. P.)

BIEŻUŃ. Wieża forteczna prosta o spiczastym dachu, z dwoma oknami jedno nad drugim.

(G.)

BIŁGORAJ, WOJ. LUBELSKIE. Herb Korczak, a na nim Łabędź w lewo zwrócony.

(W.)

BIRZE. Skrzydło Orła czarnego w polu złotym, a obok tego skrzydła podkowa, z trzema krzyżami w szponie orlej, w polu błękitnym.

(O.)

BISKUPICE, WOJ. LUBELSKIE. Koń w lewo kroczący w tarczy herbowej.

(W.)

BISKUPIE NOWE I STARE, WOJ. I POW. KRAKOWSKI. Pół anioła trzymającego w rękach krzyż podwójny.

(W.)

BLEDZEWO, POW. SKWIERZYŃSKI (po stronie niem.). Herbem tego miasta jest orzeł polski biały na tle czerwonym w tarczy. Szpony, dziób i korona — złote.

(G.)

BŁASZKI, WOJ. I POW. SIERADZKI. Herb Grzymała to jest brama forteczna otwarta o trzech basztach, nakrytych wspólną koroną; w bramie zaś stoi rycerz z wzniesioną szablą.

(W.)

BŁONIE. Rohatyna trójwidlasta złota na tle niebieskiem.

(G.)

BNIN. Łodzia, którą pośrodku przerywna klucz prostopaśdle stojący.

(K.)

BOBOWA, WOJ. KRAKOWSKIE. Herb Lis raz przekrzyżowany na tle zarzuconem listkami.

(W.)

BOBROWNIKI. Hełm z rogami bawolemi na łodzi, pomiędzy dwoma rohatynami.

(G.)

BOCHNIA, WOJ. KRAKOWSKIE. Narzędzia górnicze: młot w pośrodku, a po bokach łopata i kilof, na tle zakratkowanym.

(W.)

BODZANÓW. Złoty monogram NPMarji na niebieskiem tle.

(G.)

BODŻĘCIN (Bodzentyn, Borzęcin), **WOJ. SANDO-
MIERSKIE**. Mur forteczny o dwóch basztach, każda
o trzech blankach i jednym oknie; pomiędzy basztami infula.
(W.)

BOGORYA, **WOJ. SANDOMIERSKIE**. Herb Bogorya
w ozdobnym kartuszu renesansowym.
(W.)

BOJANOWO, **POW. RAWICKI**, Herb Junosza. Biały
baran na czerwonym tle z zielonego lasu wybiegający.
(G.)

BOLESŁAWIEC, **WOJ. SIERADZKIE**. Mur forteczny
o 5 blankach z otwartą bramą. Ponad murem po prawej
stronie baszta forteczna, po lewej zaś — tarcza z orłem
jednogłowym. Tło zasiane różyczkami.
(W.)

BOLIMÓW, **WOJ. WARSZAWSKIE**. Laska pielgrzy-
mia i dwie muszle na niej.
(G.)

BOLNIKI W POW. WIŁKOMIERSKIM. Gwiazda
srebrna w czerwonym polu.
(O.)

BOPTY W POW. KOWIŃSKIM. Insignia Papieskie
w Imieniu Św. Piotra, a pod nimi Nawa z powodu miejsca
handlowego.
(D.)

BOREK, **POW. KOŹMIŃSKI**. Dwie baszty forteczne,
pomiędzy niemi w środku tarczy herb Ogończyk u góry,
niżej herb Gozdawa i u dołu herb Łódzia. Na czerwonym
tle białe baszty z ołowianami dachami i biała Gozdawa,
a złota Łódź i złoty Ogończyk.
(G.)

BORKI (albo Borek), WOJ. RUSKIE. Łódź, na niej trzy baszty o spiczastych daszkach, z nich środkowa najwyższa o dwóch oknach, jedno nad drugim, boczne mają po dwa okienka rzędem.

(W.)

BORSZCZÓW. Snop złoty nachylony kłosami w prawo na tle w pionowe pasy biało-czerwone.

(T.)

BORYSÓW W POW. ORSZAŃSKIM. W białym polu brama o dwóch wieżach, pomiędzy temi wieżami, nad bramą, Osoba Św. Piotra, klucze w ręku trzymająca.

(O.)

BRACŁAW. Mąż stary z brodą, nad głową nimba promienista, w prawej ręce klucz, obok na ziemi z prawej strony kamień, z lewej krzak.

(K.)

BRALIN. Jodła zielona ze złotą literą B. Obok stojąca wieża kościelnego charakteru.

(H.)

BRAŃSK, WOJ. PODLASKIE. Pogoń litewska w tarczy renesansowej.

(W.)

BRASŁAW. Oko Opatrzności, złote, w polu srebrnym.

(O.)

BRAUNSBURG (Brunsberg), WOJ. MALBORSKIE. Na wzgórku rozłożyste drzewo liściaste, pod drzewem z lewej strony jelen, z prawej smok — ku sobie zwróceni.

(W.)

BRDÓW, WOJ. KALISKIE. Wyobraża wielką literę B.

(W.)

BRODY. „Pilawa“ Potockich, t. j. półtrzeciarmienny krzyż biały, lub srebrny na tarczy rycerskiej, błękitnej.

(T.)

BRODNICA, WOJ. CHEŁMIŃSKIE. W tarczy renesansowej ręka dłonią wprost. Po bokach: PR—VS.

(W.)

BRODZIEC, WOJ. POZNAŃSKIE. Ptak z pierścieniem w dziobie, bokiem w lewo zwrócony.

(W.)

BROJEC. Wieże trzy, w środkowej brama, w niej dwa klucze na krzyż.

(K.)

BROK, WOJ. MAZOWIECKIE. Na tarczy renesansowej dwa konie pyskiem do siebie, ogonami zaś do boków tarczy. Nad tarczą dwie litery: S(igillum) B(rok).

(W.)

BRUDZEWO, WOJ. KALISKIE. Krzyż maltański, nad tarczą rok 1620.

(W.)

BRZEŚĆ. Orzeł polski w bramie fortecznej rozwartej, nad nią trzy wieże.

(K.)

BRZEŚĆ KUJAWSKI. Herb wyobraża: mur forteczny z zamkniętą bramą w środku i z 3-ma basztami, z których środkowa najwyższa. Na niej umieszczona jest tarcza z herbem kujawskim: $\frac{1}{2}$ lwa i $\frac{1}{2}$ orła, po bokach zaś między wieżami stoi dwóch świętych patronów: św. Stanisław biskup i św. Piotr.

(G.)

BRZEŚCIE. Łuk napięty w prawo ze strzałą.

(K.)

BRZESKO NOWE (zwane Słomiane), WOJ. KRAKOWSKIE. Herb Topór ostrzem w prawo zwrócony.

(W.)

BRZEŻANY. Tarcza przedzielona na dwa pola poziome, górne węższe czerwone przecina w połowie biała wstęga, na dolnym szerszym, błękitnym goni jeleni w stronę lewą od widza.

(T.)

BRZEŹNICA, WOJ. SIERADZKIE. Mur forteczny z bramą otwartą o trzech równych basztach, zakończonych każda trzema blankami.

(W.)

BRZEŹEK, WOJ. KRAKOWSKIE. W obwódce z czterech łuków napis minuskułą gotycką: BRIK.

(W.)

BRZEZINY, WOJ. ŁĘCZYCKIE. Mur forteczny z trzema równymi basztami, każda o dwóch oknach i dachu spiczastym zakończonym gałką.

(W.)

BRZOSTEK, WOJ. KRAKOWSKIE. W tarczy renesansowej miecz i klucz w słup obok siebie ostrzem i zębem do góry zwrócone.

(W.)

BUCZACZ. Godło: na tarczy błękitnej „Pilawa“ srebrna Potockich, t. j. półtrzeciarmienny krzyż biały, lub srebrny.

(T.)

BUDZYŃ. Pół orła w koronie i klucz poziomo poza nim.

(G.)

BUK. Gałązka bukowa z trzema listkami u góry, w połowie przecina ją klucz, pod którym głoski C. B.

(K.)

BUSKO, WOJ. SANDOMIERSKIE. Słońce w formie gwiazdy dwunastopromiennej.

(W.)

BUŻENIN, WOJ. SIERADZKIE. W tarczy pół koła ze sprychami, na niem krzyż czyli herb Ossryę. Nad tarczą litery: S O B (sigillum oppidi Bużenin).

(W.)

BYCHAWA, WOJ. I POWIAT LUBELSKI. Na tarczy renesansowej herb Jastrzębiec.

(W.)

BYDGOSZCZ. Mur o trzech wieżach, u góry z bramą do połowy otwartą, pod tarczą na wstędze: 1346.

(K.)

EGŁÓW, WOJ. WARSZAWSKIE. Głowa świętego Jana Chrzciciela na misie, za którą stoi snop zboża.

(G.)

CEREBRODZIE W POW. BRASŁAWSKIM. Chorągiew siarczysta, ze srebrnymi galonami wkoło, z napisem u dołu: „Sztandar wolności i jedności“.

(O.)

CHEŁM, WOJ. RUSKIE, ZIEMIA I POW. CHEŁM-
SKIE. W kartuszu ozdobnym nakrytym koroną, pomiędzy trzema sosnowymi drzewami dzik, zwrócony w prawo.

(W.)

CHEŁMNO. W tarczy herbowej dziewięć gór w trzy rzędy, nad środkowym wzgórzem krzyż kawalerski.

(W.)

CHEŁMZA, WOJ. CHEŁMIŃSKIE. Brama forteczna z dwoma basztami bocznymi o spiczastych dachach. Po bokach baszt — dwie gałązki.

(W.)

CHEŹCINY (Cencinum, Chencina, Chanczyn), WOJ. SANDOMIERSKIE. Miasto za murem z bramą otwartą, z poza muru widać kilka małych spiczasto zakończonych wieżyczek.

(W.)

CHMIELNIK, WOJ. SANDOMIERSKIE. W tarczy renesansowej na gałęzi — rzędem trzy kwiaty chmielu, nad środkowym największym — krzyżyk.

(W.)

CHOCZ, WOJ. I POW. KALISKIE. W tarczy sierp ostrzem w prawo zwrócony.

(W.)

CHODECZ, WOJ. WARSZAWSKIE. Herb Dołęga (podkowa z krzyżem i strzałą w tarczy).

(G.)

CHODEL (CHOTEL), WOJ. I POWIAT LUBESKIE. W tarczy barokowej herb Warnia, t. j. raka, po bokach tarczy litery: R — G. (?)

(W.)

CHODZIESZ, WOJ. KALISKIE. W tarczy renesansowej mur forteczny z otwartą bramą i trzema równymi basztami, z których każda o jednym oknie i trzech blankach (herb Grzymała).

(W.)

CHOJNICE (Conitzia), WOJ. POMORSKIE. Głowa wołu wprost. W otoku na wstędze napis minuskułą gotycką: SECRE: CIVI—TATIS CHONITSZ.

(W.)

CHORZELE, WOJ. MAZOWIECKIE. Drzewo o trzech korzeniach i dwóch bocznych gałęziach, z których prawa gałąź ma jeszcze odnogę; w środku drzewa u góry owoc w kształcie karczocha; z lewej strony drzewa, pod gałęzią — róg myśliwski, tulejką ku brzegowi.

(W.)

CHOTEL (Chotel czerwony), WOJ. SANDOMIERSKIE. Głowa wołu.

(W.)

CHRZANÓW, WOJ. KRAKOWSKIE. Postać św. Mikołaja, patrona miasta, w prawej ręce z pastorałem — lewą trzyma księgę na piersiach. Po bokach biskupa dwie koźle główki (h. Półkozice?), a u nóg na tarczy herb Półkozic.

(W.)

CHWEYDANY W X. ŻMUDZKIEM. Św. Kazimierz Królewicz.

(O.)

CIECHANÓW, WOJ. MAZOWIECKIE. Postać św. Piotra do kolan, trzymającego klucz zębem do góry w prawej ręce, po bokach 16 — 78.

(W.)

CIECHANOWIEC, WOJ. PODLASKIE. Na tarczy renesansowej ukoronowanej dwa klucze zębami do góry ukośnie skrzyżowane, u góry w skrzyżowaniu kulka.

(W.)

CIEMIERNIKI (Czemierniki), WOJ. I POW. LUBELSKIE. Najświętsza Panna z ukoronowaną głową na półksiężycu.

(W.)

CIEPIELÓW (Czepielów), WOJ. SANDOMIERSKIE. Mur forteczny z otwartą bramą i trzema niskimi basztami o trzech blankach. Nad środkową basztą orzeł jednogłowy.

(W.)

CIESZANÓW. Herbem miasta jest herb „CHOLEWA“ Rodziny Rojowskich. (W czerwonym polu dwie srebrne kłamy w słup, barkami do siebie obrócone, pomiędzy nimi środkiem miecz).

(Z. M.)

CIESZKOWICE (Ciężkowice), WOJ. KRAKOWSKIE. W tarczy tylna połowa lwa.

(W.)

CIESZYN. Trzy wieże białe w tarczy, w polu niebieskim, przed którymi fale wody także niebieskie. Środkowa wieża niższa, nad którą orzeł złoty, boczne zaś wyższe zakończone spiczastymi czerwonymi dachami.

(M. M. C.)

CZARNKÓW. Binda u dołu związana, końce na krzyż.

(K.)

CZCHÓW, WOJ. KRAKOWSKIE. Kościół z facyatą wchodową z lewej strony.

(W.)

CZEHRYN. Kopje trzy na krzyż.

(K.)

CZELADŹ, WOJ. KRAKOWSKIE. Baszta forteczna piętrowa otoczona murem. Po bokach baszty u góry rok 1790.

(W.)

CZEMPIN. Strzały trzy ostrzem w lewo obrócone równoległe od prawej ku lewej stronie, od dołu do góry idące, przecięte w połowie na krzyż gałązką bukową z liśćmi u góry, a nad tarczą łodzia.

(K.)

CZERNICHOW. M. RATUSZ 1724. Mąż zbrojny w hełmie, w prawicy kopja z chorągiewką.

(K.)

CZERNIEJEWO. Wieża z dachem spiczastym, o pięciu oknach, u dołu brama rozwarta.

(K.)

CZERSK (Cyrna), WOJ. MAZOWIECKIE. Na tarczy renesansowej, wiszącej na sznurze, orzeł jednogłowy zwrócony w prawo.

(W.)

CZERWIŃSK, WOJ. MAZOWIECKIE. Dwie baszty forteczne równe, jedna obok drugiej, zakończone trzema blankami, o dwóch oknach, jedno nad drugim; pomiędzy temi basztami — pastorał.

(W.)

CZĘSTOCHOWA, WOJ. KRAKOWSKIE. Mur forteczny z otwartą bramą i siedmiu blankami. Nad murem dwie wieże forteczne boczne, każda z dwoma oknami i dachem

kopułastym niskim. Nad daszkiem prawej wieży lew zwrócony w lewo; nad daszkiem wieży lewej kruk zwrócony w prawo. Nad bramą wystawka.

(W.)

CZĘSTOCHOWA NOWA czyli GÓRNA. W wieńcu palmowym u dołu skrzyżowanym — drzewo palmowe.

(W.)

CZŁUCHOWO (Człuchów, Słuchów, Słuchowo), WOJ. POMORSKIE. Głowa wołu z karkiem, w lewo zwrócona.

(W.)

CZORTKÓW. Herb rycerski „Rola“. Na środku czerwonej tarczy ze złotą obwódką, sześciolistna heraldyczna róża srebrna ze złotą obwódką i złotym środkiem, z poza dwóch listków górnych i z poza środkowego dolnego wystają trzy wygięte, srebrne lemiesz płuźne, dwa górne zwrócone ostrzami w lewo, lemiesz dolny zaś zwrócony ostrzem w prawo.

(T.)

CZUDEC, WOJ. RUSKIE. Mur forteczny z otwartą bramą i trzema basztami, z których środkowa i prawa sobie równe, a wyższe, lewa zaś znacznie niższa.

(W.)

CYRYN W WOJEW. NOWOGRODZKIEM. Jeleń, mający krzyż między rogami.

(O.)

ĆMIELÓW (Szmielów), WOJ. I POW. SANDOMIERSKIE. Św. Krzysztof z drzewkiem w prawej ręce, a dzieciątkiem na lewym ramieniu, przechodzący przez rzekę.

(W.)

DALESZCZYCE, WOJ. SANDOMIERSKIE. Wa-
ga na tarczy renesansowej.

(W.)

DAUGI W POW. TROCKIM. Żołnierz w zbroi z ber-
dyczem.

(O.)

DĄBIE, WOJ. ŁĘCZYCKIE. W polu okrążonem czte-
rema łukami, w złączeniu krzyżującymi się, kielich mszalny
pomiędzy dwiema różami.

(W.)

DĄBROWICE, POW. KUTNOWSKI. Brama fortecz-
na o trzech wieżach.

(G.)

DEKNO, WOJ. POZNAŃSKIE. Herb Nałęcz, t. j. chu-
sta zwinięta w obręcz i u dołu związana; nad hełmem w
koronie stoi panna oburącz trzymająca się rogów jelenich
utkwionych w koronę.

(W.)

DENKÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Herb Rawicz:
panna siedzi na niedźwiedziu kroczącym w prawo, w koron-
ie, z rękoma podniesionemi.

(W.)

DENÓW, WOJ. RUSKIE. Herb Wieniawa.

(W.)

DĘBICA (Dembica), WOJ. SANDOMIERSKIE. Gryf
w lewo.

(W.)

DĘBICA, POW. ŚREDZKI. Koń w lewo biegnący.

(G.)

DĘBOWIEC vel DEMBOWICE, WOJ. SANDOMIERSKIE. Drzewo laurowe z dwoma kwiatami lilii po obu stronach.

(W.)

DŁUTOWO, POW. MŁAWSKI. Wąż w tarczy trzy mający jabłko w pysku.

(G.)

DOBCZYCE. Krzyż zwyczajny, po rogach przecięty belkami.

(K.)

DOBRE, WOJ. MAZOWIECKIE. Na tarczy renesansowej pół dzika w prawo.

(W.)

DOBREMIASTO (Gutstad), WOJ. MALBORSKIE. Na tarczy renesansowej jeleń kroczący w lewo, poza nim jakaś roślina; nad tarczą — litery: G. M. (Magistratus — Gutstad).

(W.)

DOBROMIL, WOJ. RUSKIE. Na tarczy renesansowej jabłko przeszyte ukośnie skrzyżowanymi mieczami (część herbu Herburt).

(W.)

DOBROTWÓR, WOJ. BEŁZKIE. Liczba 4 u dołu przekrzyżowana.

(W.)

DOBRZYCA, POW. KROTOSZYŃSKI. Krzyż patriarchalny w tarczy.

(G.)

DOBRZYŃ, n/WISŁĄ. Wieża o spiczastym dachu i podwójnym rzędzie blanków z literami D.—B.

(G.)

DOBRZYŃ, n/Drwęca. Ogończyk herb rodziny Działyńskich (strzała na półkulu).

(G.)

DOGUCIE W X. ZMUDZKIEM. Łoś, mający rogi srebrne, w polu czerwonym.

(O.)

DOLINA, WOJ. RUSKIE. Na tarczy liść koniczyzny ogonkiem na dół.

(W.)

DOLSK, WOJ. POZNAŃSKIE. Święty Mikołaj stojący na przewróconym smoku i prawą ręką trzymający w pysku smoka włócznię u góry zakończoną chorągiewką i krzyżykiem.

(W.)

DORPAT (Tarbatum, Derpt, estoń. Tartolin), WOJ. INFLANCKIE. Na ozdobnej tarczy ukoronowanej dwie baszty okrągłe połączone murem, z bramą otwartą, w której herb Leliwa; pomiędzy basztami nad murem dwa klucze ukośnie skrzyżowane, piórami do baszt zwrócone; po bokach tarczy rok 1581.

(W.)

DORSUNISZKI W POW. TROCKIM. Św. Kazimierz, królewicz polski.

(D.)

DROBNIN (Drobin), WOJ. PŁOCKIE. Na tarczy renesansowej baszta o spiczastym daszku; nad tarczą litery: D. i M. (Drobnin—Magistratus).

(W.)

DROHICZYN, WOJ. PODLASKIE. Na tarczy ozdobnej głowa żubra.

(W.)

DROHOBYCZ, WOJ. RUSKIE. Na tarczy ukoronowanej trzy rzędy ukośnych cegiełek: dwa, trzy i dwa.

(W.)

DRZEWICA, WOJ. SANDOMIERSKIE. Postać biskupa z pastorałem w prawym ręku, z Ciołkiem u kolan.

(W.)

DUBIECKO, WOJ. RUSKIE. Postać biskupa w infule, z pastorałem w lewej ręce, a prawą wzniesioną do błogosławieństwa.

(W.)

DUBIN, POW. RAWICKI. Dwie baszty obok siebie stojące. Jedna duża i szeroka z 3 spiczastymi dachami. Druga mała i szczupła, jakby z kopułą.

(G.)

DUBNO, 1791 RATUSZ. Księżyc niepełny barkiem do dołu, rogami do góry, nad nim gwiazda sześciograniasta, nad tem pół pierścienia, na którym opiera się strzała ostrzem do góry.

(K.)

DUKLA, WOJ. KRAKOWSKIE. Św. Jan z Dukli, trzymający przed sobą renesansową tarczę z herbem Trąby; z lewej strony Świętego — baranek.

(W.)

DZIAŁOSZYCE, WOJ. KRAKOWSKIE. Lew wyskakiujący w prawo z poza muru.

(W.)

DZIAŁOSZYN, WOJ. SIERADZKIE. Mur z trzema basztami, zakończonemi blankami; środkowa wysza i z okienkiem (h. Grzymała).

(W.)

ELBLĄG, przy ujściu rzeki Elbląg do morza. Na tarczy, ozdobnej w ornament gotycki, ściętej, w polu górnem, gładkiem krzyż kawalerski pomiędzy dwiema sześciopromiennymi gwiazdami, w dolnem zaś — zakratowanym ukośnie — taki sam krzyż, lecz bez gwiazd.

FELSZTYN, WOJ. RUSKIE. Część herbu Herburt, mianowicie: w jabłko wbite dwa miecze.

(W.)

FORDON, POW. BYDGOSKI. Pięciolistna róża w tarczy renesansowej.

(G.)

FRAMPOL, WOJ. LUBELSKIE. Figura św. Jana Nepomucena.

(W.)

FRYDEK (Wambresia, Wiedek), KSIĘSTWO CIEŚZYŃSKIE. Na tarczy renesansowej skrzydło orle, z barku którego pastorał ukośnie w lewo do góry.

(W.)

FRYLĄD PRUSKI, WOJ. POMORSKIE. Dzik idący w lewo, w pysku trzymający korzeń.

(W.)

FRYSZTAK, WOJ. SANDOMIERSKIE. W polu z czterech półkołów utworzonym, baranek idący w prawo z głową zwróconą poza siebie, przez środek z tyłu chorągiewka na drzewcu zakończonym krzyżykiem.

(W.)

GARWOLIN, WOJ. MAZOWIECKIE. Roślina o trzech korzeniach i trzech gałęziach, zakończonych owalnymi kartuszami, z zakręceniami ze środkowego; po bokach od dołu rogi obfitości końcami ku brzegom w górę.
(W.)

GĄBIN, POW. GOSTYŃSKI. Baszta forteczna z bramą o spiczastym dachu.
(G.)

GĄBIN vel GOMBIN, WOJ. RAWSKIE. Na tarczy renesansowej baszta piętrowa, z bramą otwartą zakratowaną, w górnej części okno, dach szpiczasty płaski.
(W.)

GAŻAWA. Biskup w pontyfikaliach z pastorałem w prawem ręku.
(K.)

GDAŃSK. Krzyże kawalerskie dwa, jeden nad drugim, nad górnym korona.
(K.)

GĘBICA. Głowa wołowa przeszyta trzema mieczami na krzyż, między dwiema kulami.
(K.)

GĘBICE, WOJ. POZNAŃSKIE. Św. Mateusz widoczny do kolan, trzymający wstęgę, okalającą go dokoła.
(W.)

GIELNÓW vel GIELNIÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Postać świętego w stroju zakonnym z trybularzem w prawej ręce, a palmą w lewej (może to będzie wyobrażenie św. Ładysława z Gielniowa?).
(W.)

GIERANONY W WOJ. WILEŃSKIEM. Serce płos-
mieniste, czerwone, przebite mieczem srebrnym, w polu
złotem.

(O.)

GLINIANY, WOJ. RUSKIE. Na tarczy renesansowej
korona królewska.

(W.)

GŁÓWNO, WOJ. RAWSKIE. Głowa kobieca en face.

(W.)

GNIEW, WOJ. POMORSKIE. Mewa ze skrzydłami
podniesionemi do lotu, z rybą w dziobie.

(W.)

GNIEWKOWO. Mur o dwóch basztach mających u
góry po dwie baszty.

(K.)

GNIEWOSZÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Na
dwóch liściach palmowych skrzyżowanych, ukorowana tar-
cza rokokowa, w środku niej w półpierścieniu strzała żeleź-
cem na dół. Nad tarczą gołębica, pod — gwiazda orderowa.

(W.)

GNIEZNO. Orzeł jednogłowy ukoronowany, głowa w
prawo, skrzydła rozpostarte, nad tarczą mąż w koronie.

(K.)

GOLUB, WOJ. CHEŁMIŃSKIE. W tarczy renesanso-
wej panna w prawej ręce trzymająca ptaka, a lewa oparta
o biodro.

(W.)

GOŁAŃCZA. Baszta o dwóch oknach, u dołu brama roz-
zwarta, w środku jej napis: PORTA PATENS ESTO, nad
tarczą 1731.

(K.)

GONIĄDZ, WOJ. PODLASKIE. Na tarczy renesansowej niedźwiedź podnoszący się z legowiska.

(W.)

GORAJ, WOJ. LUBELSKIE. Na tarczy renesansowej Łódź, w którą wbity okrągły gwóźdź.

(W.)

GORCZYN, WOJ. SIERADZKIE. Brama forteczna zaopatrzona w trzy spiczaste daszki.

(W.)

GORLICE, WOJ. KRAKOWSKIE. Herb miasta wyobraża tylną połowę lwa.

(W.)

GORZANY. W. X. ŻMUDZKIE. Wieniec laurowy i miecz wpoprzek wieńca leżący.

(D.)

GOŚLINA MUROWANA, WOJ. POZNAŃSKIE. Anioł trzymający tarczę z herbem Doliwa.

(W.)

GOSTYNIN. Brama forteczna z trzema basztami.

(G.)

GOSTYŃ. Mur o trzech basztach, środkowa najwyższa, boczne o ostrych dachach.

(K.)

GOSZCZYN, POW. GRÓJECKI. Szczyt wieży fortecznej z oknem w środku z trzema spiczastymi dachami u góry z dwoma u dołu.

(G.)

GOWARCZÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Dwa klucze ukośnie skrzyżowane, piórami do góry i w bok; w górnym skrzyżowaniu gwiazda.

(W.)

GÓRA KALWARJA. Krzyż równoramienny z półksiężycem u góry, kulą u dołu i promieniami w kątach. (G.)

GÓRKA MIEJSKA, WOJ. POZNAŃSKIE. Herb Korab (?!). (W.)

GÓRZNO, ZIEMIA DOBRZYŃSKA. Ryba w lewo pomiędzy dwiema kulkami: u góry i u dołu po jednej. (W.)

GRABOWIEC, WOJ. BĘLSKIE. Na murze 3 wieże o spiczastych daszkach. (W.)

GRABOWO. Pelikan karmiący swe małe. (K.)

GRANICA, WOJ. SANDOMIERSKIE. Koń kroczący w prawo (herb Wielopolskich). (W.)

GRANÓW, WOJ. BRACŁAWSKIE. Herb Leliwa: w półksiężycu rogami do góry — sześciopromienna gwiazda. (W.)

GROCHOLICE, WOJ. SIERADZKIE. Na podstawie z napisem GROCHOLICE — krzyż, pole rozdzielone na dwie części: w górnej 68—10, w dolnej — po podwójnem kwieciu lilii, u dołu podstawy taka sama lilia, lecz większa, po bokach której po półksiężycu barkami ku brzegom i po gwiazdzie u góry w kątach. (W.)

GRODNO. Tarcza czterodzielna, z małą tarczą pośrodku. W 1-szej części: orzeł w koronie. W 2-jej jeździec zbrojony z mieczem zaniesionym (Pogoń). W 3-ciej niedźwiedź wspięty. W 4-tej Archanioł z mieczem do góry. W środku, na wszystkim, krzyż w tarczy, czerwony w polu srebrnym. Korona nad wielką tarczą. (D.)

GRODZISK, POW. PŁOŃSKI. Dwie groty jeden w górę drugi w dół ostrzem zwrócone (herb Bogorja rodz. Moskronowskich),

(G.)

GRODZISKO, WOJ. POZNAŃSKIE. Postać królewska siedząca na tronie, w koronie i z berłem w prawej ręce.

(W.)

GRÓJEC. Brama forteczna o trzech basztach, a w bramie mąż zbrojny z szablą w ręce.

(G.)

GRUDZIĄC (Grudziądz), WOJ. CHEŁMIŃSKIE. Biskup siedzący na ławie, w lewej ręce z pastorałem, a prawą wzniesioną do błogosławieństwa. (Drugi herb wyobraża głowę wołu).

(W.)

GRYBÓW, WOJ. KRAKOWSKIE. Litera K (prawdopodobnie inicjał Kazimierza Wielkiego).

(W.)

GRZEGORZEWO, WOJ. ŁĘCZYCKIE. Za murem dwie baszty, każda o jednym czworograniastem oknie i o trzech blankach.

(W.)

GRZYMAŁOWA. Łódzia, z jej środka wznosi się wieża, w której bramie otwartej stoi mąż zbrojny z kopją w ręku.

(K.)

GRZYBÓW, WOJ. MAZOWIECKIE. Jednogłowy uszkoronowany orzeł z ogonem rozdwojonym, w tem rozdwojeniu znajduje się herb Prus III, to jest półtora krzyża na barkach kosy i pół podkowy, połączonych z sobą.

(W.)

HALICZ, WOJ. RUSKIE. Wrona w lewo.

(W.)

HAMERSTEIN, CZARNE, WOJ. POMORSKIE. Na tarczy u dołu trzy gwoździe, nad nimi młot pomiędzy gwiazdą z prawej strony, a księżycem rogami do boków tarczy z lewej.

(W.)

HEILSBURG (Lecbark, Helzberk), WOJ. MALBORSKIE. Na ozdobnej tarczy renesansowej baran kroczący w prawo, w prawej przedniej łapie trzymający poza sobą pastorał.

(W.)

HORODNO W POW. PIŃSKIM. Łoś, mający rogi złożone.

(D.)

HRUBIESZÓW, WOJ. RUSKIE. Głowa jelenia z krzyżem pomiędzy rogami.

(W.)

HUMAN. Orzeł dwugłowy moskiewski ukoronowany, skrzydła rozpostarte, w szponach jabłko i berło, II kozak z lancą w dłoni, III lanca, kosa i sierp, pod ułańskim kiwerem.

(K.)

HUSAKÓW, WOJ. RUSKIE. Na tarczy renesansowej na misie głowa wyżła w prawo (szczyt herbu Korczak).

(W.)

HUSIATYN. Godło: na tle błękitnem brama biała z trzema wieżami ustawiona na skrawku pola zielonego. Otwory bramy i obu furt bez drzwi niebieskie. Okna we wieżach czarne, dachy stożkowe, czerwone. Nad szczytem każdej wieży leci w lewo od widza biała gęś (razem trzy gęsi).

(T.)

LÓW, POW. SOCHACZEWSKI. Brama miejska bez baszt, z lwem wspiętym w środku. Lew ten przypomina herb Prawdzic, jakim się Radzanowscy pieczętowali, zwłaszcza, że ma 2 pierścienie na ogonie.

(G.)

IŁZA, WOJ. SANDOMIERSKIE. Postać biskupa w insule, z prawą ręką wzniesioną do błogosławieństwa, lewą zaś opartą o pastorał, u kolan tej postaci tarcza z trzema koronami: dwie i jedna (herb kapituły krakowskiej).

(W.)

INOWŁODŹ, WOJ. ŁĘCZYCKIE. Na murze trzy wieżyczki o spiczastych daszkach.

(W.)

INOWROCŁAW. Baszty dwie, między niemi gałąź bukowa, na niej na tarczy orzeł jednogłowy, w prawo skrzydła rozpostarte.

(K.)

IWANISKA, WOJ. SANDOMIERSKIE. Na tarczy renesansowej herb Jastrzębiec (podkowa barkiem na dół z krzyżem wewnątrz).

(W.)

IZBICA, WOJ. KALISKIE. Krzyż, albo miecz otłuczony.

(W.)

IZBICA, WOJ. LUBELSKIE. Brama o trzech spiczastych wieżyczkach kulkami zakończonych, w bramie podkowa barkiem do góry, na którym krzyż, w podkowie strzała żelźcem nadół (herb Dołęga).

(W.)

JACZYMIERZ, JACMIERZ, WOJ. RUSKIE. Na tarczy renesansowej podkowa barkiem do góry.
(W.)

JADÓW, POW. RADZYMIŃSKI. Herb Jelita (3 kopy) w połączeniu z koroną hrabiowską (herb rodziny Zamojskich).
(G.)

JALÓWKA W POW. WOŁKOWYSKIM. Wyobrażenie Św. Ewangelisty Mateusza.
(D.)

JANDZBORK W X. ŻMUDZKIEM. Miecz i pałasz na krzyż złożone i wieńcem laurowym przepasane, pod spodem napis: „Za Naród, Króla i Wolność“.
(O.)

JANIKÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Gałązka w małej okrągłej tarczy. U dołu rok 1666.
(W.)

JANOWO, WOJ. MAZOWIECKIE. Głowa Św. Jana Chrzciciela.
(W.)

JANOWIEC (Firlejowski), WOJ. SANDOMIERSKIE. Na skale dwupiętrowa baszta o spiczastym dachu, po bokach baszty wspinają się dwa ukoronowane lewarty.
(W.)

JANOWIEC, WOJ. GNIEŹNIENSKIE. Temida z mieczem w prawej ręce, a wagami w lewej.
(W.)

JONÓW, WOJ. LUBELSKIE. Na tarczy barokowej herb Jelita.

(W.)

JANÓW, WOJ. KRAKOWSKIE. Na tarczy herb Po-
bóg, nad niem mitra książęca.

(W.)

JANÓW, WOJ. KRAKOWSKIE. Na płaszczu na uko-
ronowanej mitrą książęcą tarczy, podtrzymywaną przez
lwy, połączone herby właściciela miasta=księcia Kurlandz-
kiego.

(W.)

JARACZEWO. Ruszt żelazny wywrócony.

(K.)

JAROCIN. Wieża z oknem u góry, a bramą otwartą u
dołu, dach ostry, obok tarczy: 1641.

(K.)

JAROSŁAW, WOJ. RUSKIE. Na murze dwie okrągłe
dwpiętrowe baszty o spiczastych daszkach, pomiędzy któ-
remi — korona.

(W.)

JAROSŁAW. W tarczy, w polu niebieskiem mur fortecz-
ny z bramą, zakończony dwiema basztami. Przed bramą
łódź z żaglem pływająca.

(K. S. W.)

JASŁO, WOJ. KRAKOWSKIE. Pod koroną Kazimie-
rzowską monogram z liter gotyckich: AR (?).

(W.)

JASLISKA, WOJ. RUSKIE. Na tarczy renesansowej
dwa młoty ukośnie skrzyżowane, w dolnych i bocznych
międzyramieniach — po krzyżyku.

(W.)

JASTRZĄB, WOJ. SANDOMIERSKIE. Na tarczy dwu-
dzielnej, z prawej strony — górna część pastorału, z lewej
— infuła.

(W.)

JASWOJNIE W X. ŻMUDZKIEM. Rycerz na koniu w
zbroi, w ręku miecz dobyty mający.

(O.)

JEDLIŃSK, JEDLIŃSKO, WOJ. SANDOMIERSKIE.
Na tarczy renesansowej herb Nabram, którego środkowy
pas przekrzyżowany, nad tarczą rok 16—68.

(W.)

JEŻÓW, WOJ. I ZIEMIA RAWSKIE. Mur z bramą
otwartą zakratowaną, na murze trzy okrągłe baszty zakoń-
czone spiczastymi daszkami, środkowa wyższa i grubsza.

(W.)

JĘDRZEJÓW, WOJ. GNIEŹNIENSKIE. Na tarczy ga-
łązka rozdzielająca się na trzy odnogi, z których każda za-
kończona podwójną lilią heraldyczną.

(W.)

JORDANÓW, WOJ. KRAKOWSKIE. Trzy trąby my-
śliwskie z nawiązaniem, jedna pod drugą, z nich dolna naj-
większa.

(W.)

JÓZEFÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Tarcza ozdob-
na w ordery, z herbem Ciołek, na płaszczu książęcym, mi-
strą przykrytym.

(W.)

JÓZEFÓW, WOJ. LUBELSKIE. Na murze lew widzial-
ny do połowy i trzymający w lewo tarczę z herbem Pilawa
(półtrzecia krzyża).

(W.)

JURBORK W X. ZMUDZKIEM. Trzy lilje francuskie
w polu czerwonym.

(O.)

JUTROSZYN. Mur o trzech małych basztach u góry.

(K.)

KALISZ. Mur z bramą otwartą na nim postać dmąca w prawo w róg myśliwski, obok dwie wieże zakończone blankami.

(W.)

KALWARJA W WOJEWÓDZTWIE TROCKIEM. Z prawej strony tarczy Opatrzność Boska w polu niebieskiem. Po lewej stronie brama z wysoką wieżą, w której wieży litera „K“, wielka, w polu czerwonym.

(D.)

KALUSZ, WOJ. RUSKIE. Na tarczy renesansowej księżyc rogami do góry, nad nim trzy znaki: III; ponad tarczą litery: SC. (sigillum Kalusz).

(W.)

KALUSZYN, POW. MIŃSKI. Kozioł czarnobronzowy na tle złotem.

(G.)

KAMIENIEC LITEWSKI, WOJ. BRZESKO - LITEWSKIE. Na tarczy renesansowej baszta po bokach data: 15—83.

(W.)

KAMIENIEC MAZOWIECKI, KAMIENŃCZYK, WOJ. MAZOWIECKIE. Na tarczy jelen kroczący w prawo.

(W.)

KAMIENIEC. Jeździec uzbrojony w prawo jadący, w lewej ręce miecz podniesiony trzyma i godzi w leżącego pod koniem smoka, u którego szyja przeszyta strzałą.

(K.)

KAMIENIEC PODOLSKI. Na tarczy renesansowej św. Jerzy przebijający smoka.

(W.)

KAMIEŃ, WOJ. GNIEŹNIEŃSKIE. Na tarczy, pod mitrą wyobraża jakby literę L odwróconą. Nad tarczą: S(igillum) C(odwrócone) C(amenensis).

(W.)

KAMIEŃ, WOJ. KALISKIE. Na tarczy trzy kamienie poprawne.

(W.)

KAMIEŃ I TOPORÓW. Podwójny kwiat lilii, h. Gozdawa. Bez napisów.

(W.)

KAMIEŃSK, WOJ. SIERADZKIE. Dwa klucze ukośnie skrzyżowane.

(W.)

KAMION, WOJ. KIJOWSKIE. Pod książeczą mitrą na płaszczu tarcza okrągła z Ciołkiem.

(W.)

KAMIONKA, WOJ. LUBELSKIE. Na tarczy wyginanej cztery linie na końcach zakrzywione w przeciwną stronę, a ułożone kształtem szubieniczki, nad tarczą dwie palmowe gałązki ukośnie skrzyżowane.

(W.)

KAMIONKA STRUMIŁOWA. Godło: na tle błękitnem trzy czerwone kamienie heraldyczne w złotej oprawie, dwa wyżej, jeden niżej pomiędzy górnymi.

(T.)

KAMIONKA, WOJ. POZNAŃSKIE. Herb Nałęcz na kluczu piórem w prawo.

(W.)

KANCZUGA, KANICZUGA, WOJ. RUSKIE. Na tarczy serce przebite dwoma mieczami ukośnie na krzyż.

(W.)

KARCZEW, WOJ. MAZOWIECKIE. Na tarczy rokokowej pod hrabiowską koroną baran kroczący w prawo (herb Junosza).

(W.)

KARGÓW (Unruhstadt), WOJ. POZNAŃSKIE. Jednogłowy ukoronowany orzeł zwrócony w prawo z tarczą z lwem na piersiach.

(W.)

KATOWICE. Herb miasta Katowic zatwierdzony przez Ministra Spraw Wewnętrznych dnia 29 maja 1937 roku („Monitor Polski“ nr. 128 z dn. 8 czerwca 1937 r.) przedstawia w złotym polu czarny młot wodny z kowadłem zwrócony w prawo, z kołem zębatym po lewej stronie tarczy: młot stoi na belce brunatnej nad błękitną wodą.

(M. B. P.)

KAZANÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Na ozdobnej labrami tarczy, miecz pomiędzy dwoma półksiężycami (herb Ostoja) w szczycie korona i pięć piór strusich.

(W.)

KAZIMIERZ DOLNY, WOJ. I POW. LUBELSKIE. Na półksiężycu z gwiazdami na rogach, baszta z bramą otwartą, zakończona blankami.

(W.)

KAZIMIERZ BISKUPI, WOJ. POZNAŃSKIE. Herb miasta wyobraża owych pięciu Polaków męczenników.

KAZIMIERZ, WOJ. SIERADZKIE. Pień drzewa z gałęzią, obok — kielich mszalny.

(W.)

KĄTY, WOJ. KRAKOWSKIE. Na tarczy renesansowej orzeł z głową w prawo, u którego zamiast lewego skrzydła są trzy kulki. Nad tarczą litery: C.(ivitatis) — K. (onty).

(W.)

KCYNIA. Orzeł jednogłowy ukoronowany, głową w prawo, skrzydła rozpostarte, nad tarczą u góry: 1262.

(K.)

KĘBLÓW. Mąż w stroju rzymskim, nad głową nimba kolista, w prawej ręce stryczek, w lewej zaś berło trzymający, u góry: S. B.

(K.)

KĘPA (KĘPNO). Łabędź stojący w prawo na wzgórku, nad tarczą 1661.

(K.)

KIEJDANY. Tarcza dzielona w ukos, z prawego rogu. W pierwszej części skrzydło orle, wylatujące z przedziału tarczy. W drugiej „Dąbrowa“ t. j. podkowa z trzema krzyżami.

(D.)

KIEJDANY, COJUDANUM, KSIĘSTWO ŻMUDZKIE. Na tarczy półokrągłej, dwudzielnej po sercu końcami do brzegów tarczy.

(W.)

KIKOŁ, POW. LIPNOWSKI. Brama z kratą, nad niem strzała z koroną hrabiowską, przyczem korona, strzała i krata złote, tło czerwone.

(G.)

KIELCE, WOJ. SANDOMIERSKIE. Na ozdobnej tarczy renesansowej pod koroną litery CK.

(W.)

KIERNOZA, POW. GOSTYŃSKI. Czarny dzik na zielonem polu.

(G.)

KIERNÓW W WOJEW. WILEŃSKIEM. Rycerz stojący w bramie przy rozwalinach miasta. U spodu podpis: „Wprzód życie stracę niż wolność“.

(O.)

KISZKOWO. Głowa Św. Jana na misie (złota na tle niebieskiem).

(G.)

KLECKO. Korona książęca, pod nią trąba myśliwska ze sznurkiem.

(K.)

KLECKO WOJ. GNIEŹNIEŃSKIE. Na tarczy zawieszona na sznurze, orzeł Jagielloński.

(W.)

KLECZEW, WOJ. KALISKIE. Na tarczy wyginanej dwie baszty, zakończone blankami, z trzema otworami w każdej, pod basztami — karp głową w prawo.

(W.)

KLESZCZELE, WOJ. PODLASKIE. Herb miasta wyobraża w wieńcu laurowym baranka kroczącego w lewo z chorągiewką w prawej przedniej łapie.

(W.)

KLEWAŃ, WOJ. WOŁYŃSKIE. Św. Michał, w prawej ręce z mieczem, a w lewej z wagami.

(W.)

KLIMONTÓW, KLIMUNTÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Herb Topór na ukoronowanej tarczy, otoczonej skrzyżowanymi u dołu gałązkami.

(W.)

KLWÓW, WOJ. SANDOMIERSKIE. Dwie baszty o spiczastych daszkach, zakończonych kulkami, z bramami otwartymi, złączone murem.

(W.)

KŁODAWA, WOJ. ŁĘCZYCKIE. Baszta o spiczastym daszku z bramą otwartą i dwoma oknami.

(W.)

KNYSZYN, WOJ. PODLASKIE. Głowa wołu na tarczy renesansowej, ozdobnie wyginanej.

(W.)

KOBYLIN. Mur o trzech basztach zakończony u góry spiczastymi dachami.

(K.)

KOCK, WOJ. LUBELSKIE. Dwie baszty pokryte spiczastymi daszkami; pomiędzy daszkami koń kroczy w prawo, a pod basztami łosoś głową w prawo.

(W.)

KOLNO, WOJ. MAZOWIECKIE. Postać rycerza z chorągiewką z lewej strony (św. Floryn?).

(W.)

KOŁACZYCE, WOJ. KRAKOWSKIE. Na tarczy klucz piórem do góry i miecz ostrzem na dół ukośnie skrzyżowane, nad tarczą litery: S(igillum) O(ppidi) K(ołacice).

(W.)

KOŁBIEL, POW. MIŃSKI. Bróg złoty na murawie stojący z rybą czyli kielbieniem srebrnym w środku. Ryba odnosi się tu do nazwy miasta, bróg zaś czyli Leszczyc jest herbem Grabianków, do których miasto w XVII wieku należało.

(G.)

KOŁO, WOJ. KALISKIE. Herb wyobraża na kole tarczę ozdobną, a na niej dwie baszty o spiczastych daszkach.

(W.)

KOŁOMYJA, WOJ. RUSKIE. Herb wyobraża na tarczy górną połowę orła.

(W.)

KONIECPOL, WOJ. SIERADZKIE. Obok baszty o trzech blankach i spiczastym daszku zakończonym kulką, z prawej strony część herbu Pobóg: pół podkowy, na baroku której krzyż.

(W.)

KONIN, WOJ. KALISKIE. Koń kroczący w prawo.

(W.)

KOŃSKIE WIELKIE, WOJ. SANDOMIERSKIE. Monogram Jana Małachowskiego, Kanclerza Wielkiego Koronnego.

KOŃSKOWOLA, WOJ. LUBELSKIE. Topór ostrzem w lewo (herb Tęczyńskich).

(W.)

KOPANICE. Okuń, ryba płynąca w prawo, nad tarczą u góry lilja.

(K.)

KOPRZYWNICA, POKRZYWNICA, WOJ. SANDOMIERSKIE. Na tarczy baran kroczący w prawo, z głową zwróconą poza siebie, trzymający w łapie chorągiewkę z krzyżem wywiniętą w tył.

(W.)

KOPYCZYŃCE. Godło Kopyczyniec: na tle błękitnem, na środku dwie cieńkie, skrzyżowane kotwice srebrne z oplatającymi je ułożonemi w ornament węzłowy, cienkimi sznurami złotemi.

(T.)

KORCZYN NOWY, NOWE MIASTO KORCZYN, WOJ. SANDOMIERSKIE. Herb przedstawia: pomiędzy dwoma orłami jednogłowymi, na murze basztę, zakończoną blankami; nad basztą litery: S. N. C. C. (Sigillum Nowae Civitatis Coczin).

(W.)

KORMIAŁÓW W POW. KOWIŃSKIM. Dwa łosose wpoprzek.

(D.)

KORONOWO. Korona królewska, w środku jej berło — obok tarczy 1286.

(K.)

KORONÓW, WOJ. POMÓRSKIE. Wyobrażenie świętego trzymającego w rękach dwie kosy ukośnie skrzyżowane ostrzami na dół, u dołu w skrzyżowaniu widać koniec pastorału.

(W.)

KOROPÓW. Ryba głową w prawo, nad nią korona szlachecka.

(K.)

KORZEC, WOJ. WOŁYŃSKIE. Herbem miasta: Jest herb Korab.

(W.)

KOŚCIAN. Wieża o dwóch oknach i bramie, nad nią u góry orzeł jednogłowy w prawo, skrzydła rozpostarte, na piersiach głoska C.

(K.)

KOŚCIAN, WOJ. POZNAŃSKIE. Na tarczy renesansowej baszta zakończona trzema blankami, z bramą otwartą i jednym oknem, nad tarczą rok 1537.

(W.)

KOSTRZYN. Miecze dwa na krzyż rękojeściami do góry, między niemi u góry i u dołu dwie gwiazdy sześciopromienne, z prawej i lewej strony dwa kisężyce niepełne barkami odwrotnie.

(K.)

KOSTRZYN, WOJ. POZNAŃSKIE. Na tarczy renesansowej łódź, nad nią kulka. Nad tarczą napis: OPUS.

(W.)

KOSSÓW, WOJ. RUSKIE. Herb wyobraża jakby ruską cerkiewkę: trzy baszty złączone z sobą, boczne niższe o spiczastych daszkach, środkowa — wyższa, zakończona kopułą.

(W.)

KOŚCIERZ, KOŚCIERZYNA, WOJ. POMÓRSKIE. Niedźwiedź krocący w lewo, z tyłu zarośla — rośliny.

(W.)

KOSZYCE, WOJ. KRAKOWSKIE. Popiersie biskupa w infule, trzymającego rękoma skrzyżowanemi na piersiach pastorał, w prawą stronę nachylony; z lewej strony biskupa litery: C.—K. (Civitas Koszice).

(W.)

KOWAL, POW. WŁOCŁAWSKI. Wieża forteczna z bramą u dołu i dwoma bocznymi wykuszami u góry. (G.)

KOWALEWO, WOJ. CHEŁMIŃSKIE. Herb wyobraża: pływającą w wodzie pół ryby głową w prawą stronę; u góry, pomiędzy dwiema gwiazdami, księżyc na nowiu rogami w lewo. (W.)

KOWEL, WOJ. WOŁYŃSKIE. Na ozdobnej ukoronowanej tarczy, jakby na jabłku królewskim, krzyż ukośnie skrzyżowany. (W.)

KOWNO, STOLICA KSIĘSTWA ŻMUDZKIEGO. Na tarczy renesansowej jelen w prawo z krzyżem pomiędzy rogami. (W.)

KOWNO. Tarcza dzielona w poprzek. W pierwszej części tarczy jeździec zbrojny z zaniesionym mieczem srebrnym w polu czerwonym. W 2-giej niedźwiedź wspięty, czarny, z obrozą. (D.)

KOZIEGŁOWY, KSIĘSTWO SIEWIERSKIE. Na tarczy dwie kozie głowy w prawo, jedna pod drugą. (W.)

KOZIENICE, WOJ. SANDOMIERSKIE. Jeleń biegnący w lewo, nad jeleniem litery: C (ivitas) K (ozienica). a pod — S (igillum). (W.)

KOŹMIN. Orzeł jednogłowy w prawo, skrzydła rozpostarte. (K.)

KRAKÓW. Orzeł polski w bramie fortecznej rozwartej, nad nią trzy wieże. (K.)

KRAKÓW. W tarczy niebieskiej brama o trzech wieżach z otwartymi podwojami, a w środku bramy mieści się orzeł biały z koroną na czerwonym polu.

(E.)

KRASNOSIELSC, POW. MAKOWSKI. Jeleń w biegu, przy nim u góry półksiężyc. Jeleń i księżyc są złote na tle czerwonym.

(G.)

KROBIA. Apostoł Paweł z mieczem i księgą.

(K.)

KROŚNIEWICE, POW. KUTNOWSKI. Dwie skrzyżowane złote kopie na szarem tle, a w środku gałązka zielona z trójliściem.

(G.)

KROTOSZYN. Klucze dwa na krzyż, u góry i po bokach trzy gwiazdy sześciopromienne — obok tarczy 1415.

(K.)

KRÓLEWSKA HUTA. W tarczy trójdzielnej: w pierwszym górnym polu orzeł biały w koronie, w drugim orzeł czarny szlązki. W dolnym polu tarczy dwa młoty na krzyż złożone, nad nimi korona.

(Z. M. P.)

KRUSZWICA. Wieża pusta na wyspie wśród jeziora, obok tarczy: 1422.

(K.)

KRZYWIN. Głowa woła z rogami, nad nią krzyż kawalerski, nad tym grabie, po bokach głowy dwa pastorały, pod głową krzyż kawalerski.

(K.)

KSIĄŻ. Dzwonnice dwie, obok mur i murem złączone, pod nimi 1407.

(K.)

KUCZBORK, POW. MŁAWSKI. Strzała na półkolu
(herb Ogończyk rodziny Radzikowskich).

(G).

KURNIK. Mur o trzech basztach, u dołu brama rozwarta.

(K.)

KUTNO. Dwa lwy w tarczy z laską w środku.

(G).

KWIECISZEWO. Gałązki lilij trzy, o dziewięciu kwia-
tach w pęk ułożone, nad niemi infuła biskupia.

(K).

LATOWICZ, POW. MIŃSKI. Baranek Boży z cho-
rągiewką.

(G).

LEKNO. Orła pół czarnego głową w prawo, złączonego z drugą połową orła białego, skrzydła rozpostarte, na pier-
siach głoska L.

(K).

LESZNO. Głowa zubra z pierścieniem w pysku, na po-
łowę przecięta, II topor.

(K).

LIDA. Tarcza dzielona wzdłuż. W 1-szej części tarczy
lew złoty w polu czerwonym. W 2-jej, dwa klucze złote na
krzyż, w polu niebieskim. Tarczę otacza płaszcz purpuro-
wy podbity gronostajem i uwieńczony koroną.

(D.)

LIPNISZKI W POW. OSZMIAŃSKIEM. Pogoń litew-
ska z proporcem, w czerwonym polu.

(D.)

LIPNO. Brama forteczna z dwiema basztami po bokach
nad bramą zaś i w jej środku dwie gałązki lipy.

(G).

LIPOWIEC. Byk idący w prawo.

(K).

LUBLIN. Kozieł w prawo skaczący.

(K).

LUBIEŃ, POW. WŁOCŁAWSKI. Mur forteczny z
bramą o trzech spiczastych basztach a w bramie gryf.

(G).

LUBOW W WOJ. TROCKIEM. Wyobrażenie Najświętszej Panny Trenpińskiej, której obraz, malowaniem greckiem, dwóch aniołów trzyma.

(D.)

LUBRANIEC, POW. WŁOCŁAWSKI. Drzewo zielone trójdzielne w polu czerwonym (h. Godziemba rodz. Lubrańskich).

(G.)

LUDWINOWO W POW. PREŃSKIM. Na prawej stronie tarczy Pogoń Litewska, a na lewej gienjusz, trzymający w jednej ręce miecz, w drugiej zaś ręce szalę.

(D.)

LWOWEK. Lew wspięty w prawo, ogon zadarty, język wywalony.

(K.)

LWÓW. Lew do góry wspięty w lewo w bramie fortecznej, nad nią trzy wieże.

(K.)

 ABISZYN. Ręka ludzka rozłożona dłonią obrócona.
(K).

ŁAKOSZYN, POW. KUTNOWSKI. Mur forteczny z bramą i dwiema basztami.
(G).

ŁEKNO. Nałęcz w tarczy, a pod nim topór.
(G).

ŁĘCZYCA. Brama forteczna otwarta, nad nią trzy wieże
(K).

ŁOBŻENICA. Dzik biegnący w lewo na murawie.
(K).

ŁOPIENNO. Orzeł jednogłowy, skrzydła rozpostarte czarny, II połowa dolna biała.
(K).

ŁOWICZ. Dwa pelikany z grzbietami ku sobie zwróconymi.
(G).

ŁÓDŹ. Herb Łodzi. (Herb rodziny Gerwardów, założycieli miasta Łodzi).
(Z. M. P.)

ŁUCK. W tarczy dwie wieże (baszty) obronne na łodzi, każda zwieńczona czterema blankami i posiadająca w dwa piętra okna prostokątne, pionowo przedzielone na trzy części. Pomiędzy wieżami stoi na górnej krawędzi łodzi w prawo zwrócona Najświętsza Panna w koronie, w długiej fałdистой sukni, trzymająca w obu ugiętych w łokciu rękach po wieńcu laurowym. (Projekt herbu z roku 1938, na podstawie dawnej pieczęci miasta znajdującej się w Archiwum Akt Dawnych w Warszawie).

(A. A. D.)

MAKÓW, WOJ. WARSZAWSKIE. Głowa męska kapeluszem nakryta, na tle tarczy czerwonej.
(G.)

MARGONIN. M. głoska na tarczy, którą utrzymuje z góry pół orła jednogłowego w prawo.
(K.)

MARJAMPOL W POW. KOWIENSKIM. Św. Jerzy.
(D.)

MEJSZAGOŁA W POW. WILEŃSKIM. Wyobrażenie Św. Antoniego.
(D.)

MIASTECZKO. Orła pół czarnego, głową w prawo, złączonego z drugą połową orła białego, skrzydła rozpostarte, na piersiach głoska M.
(K.)

MIELŻYN. Opatrzność Boska, pod tarczą 1785.
(K.)

MIEJSKO-GÓRKI. Łodzia, na niej baszta o dwóch oknach.
(K.)

MIESZKOWO. Zamek o trzech wieżach.
(K.)

MIEŚCISKO. Orła pół jednogłowego w prawo, II św. Michał archanioł zabijający smoka.
(K.)

MIĘDZYCHÓD. Drzewo=gruszka okryta owocami, u góry twierdza o trzech bastionach.
(K.)

MIĘDZYRZECZ. Zamek o czterech basztach, u góry dwie chorągiewki, po środku na tarczy orzeł jednogłowy ukoronowany, głowa w prawo, skrzydła rozpostarte. (K.)

MIŁOSŁAW. Łódzia, z jej środka wznosi się wieża z bramą otwartą. (K.)

MIKOŁAJÓW n/DNIESTREM. Złoty miesiąc i gwiazda. (W polu niebieskiem herb Leliwa). (B. L.)

MIŃSK. Najświętsza Maryja Panna w całej postaci, z koroną na głowie i nimbem złotym. (D.)

MIŃSK MAZOWIECKI. Baranek Boży, biały na polu czerwonym. (G.)

MIXSTAELT. Lilja podwójna w połowie związana. (K.)

MŁAWA. Dwie wieże w tarczy. (G.)

MOGILNICA. Mur forteczny podwójny z 3-ma bramami u dołu i dwiema spiczastymi basztami u góry. (G.)

MOGILNO. Miecze trzy na krzyż rękojeściami od siebie nad tarczą 1398. (K.)

MOHYLÓW. Mur o trzech basztach, w bramie mąż zbrojny z mieczem do góry. Nad tarczą korona. (D.)

MROCZEŃ. Orła pół jednogłowego czarnego w prawo lewa część biała, u dołu: 1393. (K.)

MOSINA. Ratusz miejski z wieżą zegarkową u góry.
(K.)

MSZCZONÓW. Baszta forteczna.
(G.)

MUROWANA GOŚLINA. Róże trzy podle siebie rzędem, na pasie ukośnie na tarczy położonym, nad tarczą pół anioła ze skrzydłami, obok tarczy na wstędze A. P.
(K.)

MUSZYNA. Infuła na książce w polu ponsowem.
(Z. M.)

MYSŁOWICE. W tarczy renesansowej głowa męska z długimi włosami, brodą i wąsami.
(Z. M. P.)

NACŁAW. Baszta forteczna z otwartą bramą u spodu.
(G).

NADARZYN, POW. BŁOŃSKI. Trzy gałązki jedliny zielone na tle srebrnym pionowo obok siebie ustawione.
(G).

NAKŁO. Wieża murowana, brama otwarta, w jej środku stoi mąż zbrojny z mieczem podniesionym do cięcia w prawo.
(K).

NASIELSK, POW. PUŁTUSKI. Lew z zamuru wystający. (Herb Prawdzic rodziny Radzanowskich).
(G).

NIEMONOJCE W WOJ. TROCKIEM. Św. Kazimierz Królewicz Korony Polskiej i W. X. Litewskiego, trzymający w ręku prawym krucyfiks, a w lewym lilję w polu błękitnym.
(O.)

NIESZAWA. Orzeł polski z koroną na głowie i z rybą w szponach.
(G).

NOWE MIASTO, POW. JAROCIN. Baszta forteczna z otwartą bramą, strzelnicami i blankami.
(G).

NOWE MIASTO n/PILICĄ, WOJ. WARSZAWSKIE. Baszta forteczna o spiczastym dachu z dwoma mieczami po bokach, jeden do góry, drugi na dół zwrócony.
(G).

NOWE MIASTO, WOJ. WARSZAWSKIE. Postać św. Jana Chrzciciela trzymającego w ręku Baranka Bożego w kole.

(G.)

NOWEMIASTO W X. ŻMUDZKIEM. Lew z pistoletem w zębach.

(O.)

NOWOGRÓDEK. Anioł ze złożonemi na piersiach rękami, w czarnej szacie ze skrzydłami srebrnemi i nimbem złotym, w polu czerwonym. Nad tarczą korona.

(D.)

NOWY DWÓR, WOJ. WARSZAWSKIE. Mur czerwony forteczny o trzech basztach na niebieskiem polu, niżej pas srebrnej rzeki, a u dołu biały Nałęcz na tle czerwonym.

(G.)

NOWYMOST. Orzeł jednogłowy czarny, ukoronowany w prawo, w szponach berło i jabłko, na piersiach na tarczy takież orzeł biały.

(K.)

NOWY TOMYŚL. Łódź złota na tle czerwonym.

(G.)

BORNIKI. Orzeł jednogłowy ukoronowany, na tronie pod baldachimem u góry dwie chorągiewki
(K.)

OBRZYCKO. Róg jeleni między trzema trąbami myśliwskimi, u góry nad tarczą: 1683.

(K.)

ODOLANOWO. Wieża dwupiętrowa z chorągiewką u góry, u dołu nad bramą głowa ludzka z brodą w hełmie, na pierwszym piętrze otwór kolisty, na drugim dwa okna, obok pierwszego piętra napis: 1572.

(K.)

OLBRACHCICE. Półksiężyc i 6 gwiazd; złote, w polu niebieskiem.

(G.)

OLKIENIKI W WOJ. TROCKIEM. Lew w czerwonym polu.

(O.)

OLKUSZ. Mur forteczny z otwartą bramą zakończony dwiema wieżami, w środku których żelazo od motyki. Po bokach głoski S. C. (Sigillum Civitatis).

(B. L.)

OKMIANA W X. ŻMUDZKIEM. Strzała w górę wyniesiona z napisem na niej „Pro libertate“.

(O.)

OKUNIEW, WOJ. WARSZAWSKIE. Złota ryba (okoń) między 3-ma srebrnymi podkowami na tle niebieskiem.

(G.)

ONIKSZTY W POW. WIŁKOMIERSKIM. Most na rzece Święta zwanej, o trzech arkadach, na którym statua Ś^ęgo Nepomucena.

(D.)

OPALENICA. Krzak róży o trzech kwiatach, u dołu klucz.

(K.)

ORŁÓW, WOJ. WARSZAWSKIE. Herb wyobraża trzy wieże forteczne z których środkowa ma dach spiczasty, a dwie boczne mają dachy płaskie.

(G.)

OSIECINY, WOJ. WARSZAWSKIE. Herby Grabie i Abdank pod koroną baronowską pierwszy złoty, drugi srebrny na tle czerwonym.

(G.)

OSIECZNA. Głowa jelenia z rogami, obok tarczy 1530.

(K.)

OSMOLIN, WOJ. WARSZAWSKIE. Front kościoła z dachem spiczastym między dwiema wieżami.

(G.)

OSSOWA DOLNA. Pół kozła czarnego z długimi rogami, jakby wspiętego do góry, na złotym tle tarczy.

(G.)

OSTRORÓG. Binda u dołu związana końcami na dół.

(K.)

OSTROWO. Kula ziemiska przepasana z krzyżem u góry, spoczywa na dwóch krzyżach położonych na krzyż u dołu, pod tarczą 1714.

(K.)

OSTRYNA W POW. LIDZKIM. Baszta czerwona, w polu srebrnym, na której ukazuje się ręka zbrojna, w górę z pałaszem wyniesiona.

(O.)

OSTRZESZÓW. Głowa orla ukoronowana w prawo, pod nią ćwiek zagięty, po rogach tarczy trzy gwiazdy sześciopromienne, obok tarczy 1642.

(K.)

OSZMIANA. Tarcza dzielona na trzy w trójkąt u dołu. W 1-szej części ręka, trzymająca wagi złote, w polu niebieskiem. W 2-giej — tarcza wojenna (puklerz) srebrny, w polu czerwonym. W 3-ciej — ciołek (Poniatowskiego) czerwony, w polu srebrnym.

(O.)

OTWOCK, WOJ. WARSZAWSKIE. Herb wyobraża tarczę dwupolową: w pierwszym polu $\frac{1}{2}$ orla polskiego, białego na polu czerwonym, a w drugim polu puhar i wąż zielone na tle złotem. Puhar z wężem oznacza, że Otwock jest uzdrowiskiem.

(G.)

PAKOŚĆ. Orzeł jednogłowy w prawo, skrzydła rozpostarte, na piersiach głoska K. ukoronowana, pod tarczą 1359.

(K.)

PIASKI. Palmy dwie, między niemi dwa pałasze na krzyż rękojeściami do dołu, nad niemi jeleń w biegu w prawo, nad jeleniem korona królewska.

(K.)

PIASECZNO, WOJ. WARSZAWSKIE. Baranek biały na tle zielonem.

(G.)

PIŁA. Jeleń ukoronowany w biegu w prawo na murawie.

(K.)

PIOTRKÓW KUJAWSKI, WOJ. WARSZAWSKIE. Herb wyobraża zieloną przepaskę korony na ukos w tarczy położoną, po prawej stronie jedna, po lewej dwie czerwone rozety, na tle białem.

(G.)

PIOTRKÓW (Trybunalski). Orzeł biały w polu czerwonym.

(B. L.)

PIOTROWICE. Sierp biały ze złotą rączką, na czerwonym tle tarczy.

(G.)

PLESZEW. Wieża z oknami i bramą, stoi na czterech kulach.

(K.)

PŁOCK, WOJ. WARSZAWSKIE. Front katedry romańskiej płockiej z spiczastym dachem w środku i dwiema wieżami po bokach. (Białe mury na czerwonym tle).

(G.)

PŁOCK. Brama forteczna otwarta, nad nią trzy wieże.

(K.)

PŁOŃSK, WOJ. WARSZAWSKIE. W tarczy dwie baszty forteczne o spiczastych dachach z kulą w środku i z orłem nad kartuszem.

(G.)

PŁOTELE W X. ŻMUDZKIEM. Św. Piotr Apostoł.

(D.)

PŁUNGIANY W X. ŻMUDZKIEM. Snop pszenicy, wstęgą karmazynową wolno związany, a nad kłosami Opatrzność Boska.

(D.)

PNIEWY. Pieniek o dwóch sękach, spoczywa na dwóch kluczach, położonych na krzyż.

(K.)

POBIEDZYSKO. Łodzia zwykła.

(K.)

PODHAJCE. Godło: na tle błękitnem mur blankowy z otwartą bramą złotą i dwiema wieżami blankowemi bez okien, brama żółta, jasno-gliniasta, otwór bramy jasno-złoty.

(T.)

POGORZELE. Wieża z dwoma oknami i szkarpą, z poza niej wygląda lew idący w prawo.

(K.)

POLWISZKI W POW. KOWIENSKIM. Św. Jan Nepomucen na moście o trzech arkadach.

(D.)

POŁOCK. Nawa srebrna o czterech masztach płynąca, w polu niebieskiem.

(D.)

PONIATOWO, WOJ. WARSZAWSKIE. Herb Jastrzębiec t. j. podkowa z krzyżem w środku.

(G.)

POWIDZ. Orzeł jednogłowy w prawo, skrzydła rozpostarte, na piersiach głoska K ukoronowana pod tarczą 1364.

(K.)

POZNAŃ. Klucze na krzyż złożone w bramie fortecznej, nad nią trzy wieże.

(K.)

POZNAŃ. Brama z trzema wieżami, na środkowej z nich jest orzeł biały, na dwóch bocznych stoją ŚŚ. Piotr i Paweł Apostołowie; w samej zaś bramie pod środkową wieżą widać dwa klucze na krzyż złożone, a naokoło całej tarczy napis: Civitatis Posnaniensis Insignia.

(B. L.)

POZNAŃ. Mur o trzech basztach, w bramie otwartej dwa klucze na krzyż, nad środkową basztą orzeł jednogłowy ukoronowany w prawo, na prawej św. Paweł, na lewej św. Piotr.

(K.)

PRENY. Św. Jerzy, z napisem wkoło, „Pieczęć Miasta J. K. Mości y Rzpłey Wolnego Pren“.

(D.)

PROSZÓW. Żóraw, stojący spokojnie na jednej nodze, nad nim zaś umieszczone są infuła biskupa i pastorał.

(G.)

PRZASNYSZ, WOJ. WARSZAWSKIE. Mur forteczny z trzema białymi basztami na tle czerwonym.

(G.)

PRZEDECZ, WOJ. WARSZAWSKIE. Dwie wieże, jedna forteczna z blankami, druga o potrójnym spiczastym dachu.

(G.)

PRZEŁAJE W WOJ. TROCKIEM. Żubr czarny, z krzyżem złotym między rogami, w polu srebrnem.

(O.)

PRZEMYŚL. Niedźwiedź w lewo idący.

(K.)

PRZEMYŚLANY. Złoty ul słomiany z pszczołami, na środku tarczy w pionowe pasy białoczerwone.

(T.)

PRZEWAŁKI W POW. GRODZIENSKIM. Św. Michał.

(D.)

PRZYSZEW, WOJ. WARSZAWSKIE. Baran biały stojący na murawie w polu niebieskiem.

(G.)

PRZYCZYNA DOLNA. Drzewo lipowe samotnie w polu stojące.

(G.)

PRZYCZYNA GÓRNA. Podkowa z trzema krzyżami po bokach.

(G.)

PRZYŁUKA. Głowa bawola od lewej ku prawej stronie, od dołu do góry ukośnie przeszyta mieczem, rękojeścią do dołu.

(K.)

PSZCZEWO. Klucze dwa na krzyż zębami do dołu, u góry między niemi głoska P.

(K.)

PSZCZEWO. Infuła biskupia i pastorał, a poniżej łódź złota na tle czerwonym.

(G.)

PUŁTUSK, WOJ. WARSZAWSKIE. Herbem miasta są insygnia biskupie: chorągiew kościelna z krzyżem i pastorał z wstęgą.

(G.)

PUNIE W POW. PREŃSKIM. Na prawej stronie tarczy wyrażenie Śtego Stanisława, biskupa krakowskiego, a na lewej stronie podkowa końska, ze strzałą w górę wyniesioną.

(D.)

PUNIEC. Mur o dwóch wieżach spiczasto zakończonych, nad bramą kula, u góry gwiazda sześciopromienna.

(K.)

PUŃSK W POW. MERECKIM. Wyobrażenie Św. Piotra Apostoła.

(D.)

PYRAGOŁA W X. ŻMUDZKIEM. Pałasze srebrne, oprawne w złoto, w polu czerwonym, z napisem u dołu: „Wprzód stracim życie, niż wolność“.

(O.)

RRACIAŹ, WOJ. WARSZAWSKIE. Mur forteczny z basztą o spiczastym dachu.

(G.)

RACIAŹEK, WOJ. WARSZAWSKIE. Brama forteczna, bez muru, o płaskim dachu.

(G.)

RADOLIN. Bróg otwarty na czterech słupach.

(K.)

RADOM. W tarczy mur forteczny z bramą otwartą, zakończone trzema basztami. Środkowa baszta wyższa, pozostałe równe. W bramie litera R.

(J. L.)

RADOMYŚL. Rzeka do której trzy gołębie zlatują pić wodę.

(K.)

RADOSZKOWICE W WOJ. MIŃSKIM. Wyobrażenie Św. Szczepana Męczennika.

(D.)

RADUŃ W POW. LIDZKIM. Rak czerwony, w polu srebrnym.

(O.)

RADZANÓW, WOJ. WARSZAWSKIE. Lilja biała heraldyczna na czerwonym polu.

(G.)

RADZECHÓW. Godło: na tle białym duże „Oko Opatrzności“ w trójkącie białym, równoramiennym, ujętym w stylizowaną barokową ramę czerwoną.

(T.)

RADZIEJÓW, WOJ. WARSZAWSKIE. Front kościoła z dwiema wieżami po bokach i z głową św. Jana u dołu.
(G.)

RADZYMIN, WOJ. WARSZAWSKIE. Promienisty trójkąt z okiem Opatrzności, złoty na tle niebieskiem i ośmiościanami otoczony.
(G.)

RADZYN — RATUSZ 1759. Koło wozowe zwyczajne, a piastą i szpicami, nad tarczą lilija.
(K.)

RADZYNA. Wieża z bramą otwartą, nad nią na tarczy: I, ostrze strzały przecięte belkiem, II sześć podwójnych lilji w dwa rzędy, III sześć podwójnych lilji w trzy rzędy, IV jak I, — pod wieżą: 1422.
(K.)

RAKWICE (Rakoniewice). Pień o pięciu sękach skośnie od góry do dołu, od prawej ku lewej stronie, przecięty mieczem rękojeścią do góry.
(K.)

RASZKÓW. Mur z bramą otwartą o trzech małych basztach, z chorągiewkami u góry, obok głoski M. S. B. R. pod murem 1444.
(K.)

RAWA MAZOWIECKA, WOJ. WARSZAWSKIE. Mur forteczny o 3 spiczastych wieżach, z bramą u dołu.
(G.)

RAWICZ. Niedźwiedź idący w prawo na murawie, pod tarczą: 1639.
(K.)

RETÓW W X. ŻMUDZKIEM. Lew złoty, niosący w paszczy miecz srebrny, oprawny w złoto, w polu niebieskiem.
(O.)

ROGOWO. Łodzia, z jej środka wychodzą dwa wiosła na krzyż złożone, między nimi trzy gwiazdy sześciopromienne prostopadle jedna nad drugą.

(K.)

ROGÓŻNO. Orła pół ukoronowanego jednogłowego w prawo, II klucz.

(K.)

ROSIENIE W X. ŻMUDZKIEM. Ryś idący, złoty, centkowany czarno, w polu niebieskiem, na murawie zielonej.

(D.)

ROZTARZEWO. Gwiazda ośmiopromienna, pod nią dwie głoski M. R. w cyfrę złączone.

(K.)

ROŻAN, WOJ. WARSZAWSKIE. Róża pięciolistna z zielonemi listkami między płatkami.

(G.)

RUMSZYSZKI W POW. KOWIENSKIM. Tarcza z trzema liljami białymi.

(D.)

RYCHTAL. Baranek Boży biały z białą chorągiewką, na zielonej murawie.

(G.)

RYCZYWÓŁ. Głowa woła z rogami, pod nią 1567.

(K.)

RYDZYNA. Herb „Wierzbno“ rodziny Rydzyńskich.

(G.)

RYNARZEWO. Rzeka wygięta w kształcie głoski S. odwrotnej, nad nią u góry krzyż równoramienny.

(K.)

RYPIN, WOJ. WARSZAWSKIE. Herb wyobraża pół lwa i pół orła grzbietami do siebie między dwiema basztami.

(G.)

RZESZÓW. Krzyż biały w polu czerwonym.

(K. S. W.)

SAMOCZYN. Orzeł jednogłowy czarny ukoronowany, skrzydła rozpięte, w szponach berło i jabłko, na piersiach na małej tarczy takież orzeł biały.

(K.)

SANDOMIERZ. Król siedzący na tronie z berłem w ręku.

(K.)

SANDOMIERZ. Orzeł jednogłowy ukoronowany, głowa w prawo.

(K.)

SANOK. Anioł w lewo idący, skrzydła podniesione.

(K.)

SARNOWO. Jeleń idący w prawo, obok tarczy 1407.

(K.)

SEROCK, POW. PUŁTUSKI. Św. Wojciech w stroju biskupim z literami S. A.

(G.)

SIENNICA, POW. MIŃSKI. Herb „Krzywda“ rodziny Siennickich.

(G.)

SIERADŹ. Brama forteczna z murem, nad nią trzy wieże: środkowa, nad nią orzeł jednogłowy w lewo, niższa od obok stojących.

(K.)

SIERAKOWO. Głowa jelenia z rogami.

(K.)

SIERPC. Front kościoła parafjalnego z spiczastym szczytem dachu i dwiema wieżami po bokach.

(G.)

SIMNOW W POW. MERECKIM. Św. Piotr i Paweł
Apostołowie.

(O.)

SKAŁAT. Godło: na tle białem duża ośmioramienna
gwiazda błękitna.

(T.)

SKĘPE, POW. LIPNOWSKI. Gryf srebrny na czerwono-
nem polu tarczy.

(G.)

SKIERNIEWICE. Trzy lilje z krzyżem i belką w środku.

(G.)

SKIRSTYMOŃ W X. ŻMUDZKIEM. Miecz i laur na
krzyż złożone.

(O.)

SKOKI. Podkowa z ufnalami barkiem do góry, końcami
do dołu, w środku krzyż.

(K.)

SKOROSZÓW. Jeleń uciekający przed dwoma psami.
Nad nim infuła i pastorał biskupi.

(G.)

SKWIERCYNA (Skwierzyna). Lew wspięty w prawo, w
łapach klucze trzymający.

(K.)

SŁONIM. Lew złoty, dzierżący w łapie strzałę z krzy-
żem podwójnym, srebrną, w polu niebieskiem. Nad tem
korona.

(D.)

SŁUŻEWO, POW. NIESZAWSKI. Zamek o 3 basz-
tach i 3 krzyże czarne ponad nim na tle srebrnem.

(G.)

SMIGIEL. Wieża o dwóch oknach i bramie otwartej, mię-
dzy dwoma dębowymi gałęziami z liśćmi i żołędziami, pod
tarczą: 1556.

(K.)

SMOLEŃSK. Jeździec uzbrojony w hełmie w prawo jadący, w prawej ręce miecz podniesiony trzyma.

(K.)

SOBOTA, POW. ŁOWICKI. Brama forteczna z 2-ma wieżami na tarczy.

(G.)

SOCHACZEW. Mur forteczny podwójny z dwiema basztami po bokach, między którymi widać wystającą z poza muru postać rycerza z mieczem w ręku.

(G.)

SOCHOCIN, POW. PŁOŃSKI. Rozeta (pięciolistna róża) czerwona na tle srebrnym.

(G.)

SOLEC. Lwa pół wspiętego w prawo, złączonego z pół orłem głową w lewo, na piersiach na tarczy głoska S, u góry korona królewska, pod tarczą 1325.

(K.)

SOSNOWIEC. Herb miejski wyobraża: połączenie 2 rzek w granicach miasta (Czarnej Przemszy i Białej Przemszy), oraz przekrój ziemi z pokładami węgla. Nad tarczą: trzy kominy połączone z cegły i ręka młot trzymająca. (Emblematy pracy i przemysłu).

(Z. M.)

ŚREM. Brama otwarta, nad nią Matka Boska, Chrystus Pan i święty Wawrzyniec, pod bramą 1681.

(K.)

ŚRODA. Mur o dwóch wieżach, na nim na tarczy orzeł jednogłowy, w prawo skrzydła rozpostarte, między wieżami księżyc niepełny barkiem do góry rogami do dołu, gwiazda sześciopromienna i łódź do góry dnem wywrócona.

(K.)

STANISŁAWÓW. W tarczy mur forteczny z bramą otwartą, zakończony trzema basztami. W bramie herb „Pława“ Potockich.

(Z. M. P.)

STANISŁAWÓW, POW MIŃSKI. Św. Stanisław biskup w pontyfikalnym stroju, z pastorałem w ręce i Piotrowiną u stóp.

(G.)

STANISZEWO (Stęszewo). Krzyż półtarczny (prawego dolnego ramienia niedostaje), pod nim kosa i pół podkowy z ufnalami, II głowa wola z pierścieniem w pysku.

(K.)

STOGNIEWICE. Serce z którego kwiat wyrasta.

(G.)

STOKLISZKI W POW. KOWIEŃSKIM. Opatrzność Boska nad miastem.

(D.)

STRYJ. Herb wyobraża: na tle tarczy pionowo przedzielonej na dwa pola (pierwsze czerwone, drugie niebieskie), męża świętobliwego z brodą, w stroju zakonnym, z odkrytą głową, opartego na wysokiej lasce pielgrzymiej.

(K. S. W.)

STRZELNO. Kopje dwie na krzyż ostrzem do góry, między nimi krzyż równoramienny.

(K.)

SULMIERZYCE. Mur forteczny z bramą okratowaną i z trzema basztami.

(G.)

SURAŻ. Ryba srebrna pomieszczona na tarczy koloru błękitnego.

(S. A.)

SWARZĘDZ. Brama forteczna o 3 basztach stojąca na łodzi. W środku w bramie stojący rycerz z mieczem do góry podniesionym.

(G.)

SWIECIOCHOWA. Mąż nagi wystający ze skrzyni, w rękach trzyma dyscyplinę i gałązkę palmową, naokoło głowy kolistą nimba.

(K.)

SZADÓW W POW. UPICKIM. Orzeł biały (?) Mantuański, a pośrodku lilja francuska.

(D.)

SZAKINÓW W X. ŻMUDZKIEM. Rycerz z tarczą, na której napis: „Pro lego et libertate“.

(O.)

SZAMOCIN. Dwie ryby, głowami na dół zwrócone, z jabłkiem królewskim w środku.

(G.)

SZAMOTUŁY. Głowa ludzka w koronie, pod nią dwa drogie kamienie z berłami w oprawie; nad tarczą korona królewska, obok tarczy 1455.

(K.)

SZAWLE. Herb X. Żmudzkiego na jednej — Opatrzność na drugiej tarczy, pomiędzy temi Ciołek z napisem pod nim „Memoria Stanisłai Augusti 1791“.

(D.)

SZERESZÓW W WOJ. BRZESKIM. Postać świętego z nimbem złotym nad głową, w ręku trzyma kwiat lilji.

(D.)

SZLICHTINGOWA. Dwa rogi czarne jelenie w tarczy czerwonej.

(G.)

SZREŃSK, POW. MŁAWSKI. Litera S przeszyta złotą strzałą na tle niebieskiem.

(G.)

SZUBIN. Pelikan karmiący swe małe, nad nim u góry binda u dołu związana, końcami na dół.

(K.)

ARASZCZA. Zając biegnący w prawo na murawie.

(K.)

TARCZYN, POW. GRÓJECKI. Infuła biała na tle niebieskiem.

(A. A. D.)

TARNOPOL, M. RATUSZ 1650. T. głoska, odwrotnie, nad nią gwiazda pięciopromienna.

(K.)

TARNOPOL. Godło: na tarczy błękitnej biała, lub srebrna „Leliwa“ Tarnowskich, t. j. sierp księżycy zwrócony rogami do góry, nad nim sześcioramienna gwiazda, nad tarczą korona szlachecka z piorupuszem.

(T.)

TARNÓW. Herb Leliwa. (W polu błękitnem księżyc złoty, nie pełny, do góry rogami, w środku jego gwiazda o sześciu rogach).

(K. S. W.)

TELSZE. Wyobrażenie Św. Stanisława, biskupa krakowskiego.

(D.)

TORUŃ. W tarczy: mur forteczny z bramą w połowie otwartą, zakończony trzema równymi basztami. Nad tarczą anioł w prawej ręce klucz trzymający, lewą wsparty o tarczę.

(Z. M. P.)

TREMBOWLA. Godło: na tarczy błękitnej złoty sierp księżycy zwrócony rogami ku górze, nad nim trzy złote gwiazdy, dwie poniżej, jedna na środku powyżej. Jest to odmiana, wzgl. kombinacja herbu „Leliwa“.

(T.)

TROKI. Zamek o dwóch basztach z broną, t. j. kratą w bramie, czerwony. Nad nim dwie szable skrzyżowane, czarne w polu srebrnym.

(D.)

TRYSZKI W X. ZMUDZKIEM. Łuk i strzała na krzyż złożone, złote, w polu niebieskiem.

(O.)

TRZCIEL. Wieże dwie wystające z muru, między niemi święty Jerzy na koniu, zabijający smoka w prawo, na murze: 1659.

(K.)

TRZCIONKA. Ciołek idący w prawo na murawie, nad tarczą korona królewska.

(K.)

TRZEMESZNO. Biskup w pontyfikaliach, głowa otoczona kolistą nimbą, w prawej ręce krzyż, w lewej pęk strzał trzyma.

(K.)

UHOR W POW. BRASŁAWSKIM. Św. Jerzy.

(O.)

UJŚCIE. Głowa jelenia z szyją i rogami w prawo, u dołu pod tarczą: 1413.

(K.)

USZPOL. Pundel (snopek) lnu srebrny, w polu niebieskiem.

(D.)

WADOWICE. W tarczy pionowo przedzielonej na dwie połowy: w pierwszym polu niebieskiem wieża, w drugim czerwonym pół orła białego bez korony.
(K. S. W.)

WARKA, POW. GRÓJECKI. Mur forteczny z bramą i trzema basztami.
(G.)

WARSZAWA. Syrena, w prawej ręce trzymająca pałasz, w lewej tarczę owalną.
(W. A.)

WĄGROWIEC. Mnicha pół w kornej postawie.
(K.)

WEWISZANY W X. ŻMUDZKIEM. Rycerz zbrojny na koniu, z napisem: „Życie, majątek y krew damy za Oyczyznę“.
(O.)

WIELEŃ. Jeleń siedzący na murawie.
(G.)

WIELICHOWO. Orła pół jednogłowego czarnego w prawo, druga połowa biała, na piersiach głoska W., pod tarczą 1429.
(K.)

WIELICZKA. Orzeł biały z rozpostartymi skrzydłami w koronie, trzymający w szponach młoty górnicze i wagi. Na piersiach jego zawieszona tarcza wyobrażająca krzyż biały w polu czerwonym.
(K. S. W.)

WIELIŻ. Krzyż z rozszerzonymi końcami, złoty, pod nim w poprzek miecz srebrny, z rękojeścią złotą, w polu niebieskiem.
(D.)

WIELONY W X. ŻMUDZKIEM. Karp z wilczemi zębami.

(D.)

WIELUŃ. Jeleń w biegu w prawo.

(K.)

WIEKSZNIEM W X. ŻMUDZKIEM. Trzy gwiazdy, jedna srebrna, a dwie złote, nad nimi korona w polu błękitnem.

(O.)

WILATOWO. Mąż brodaty w stroju rzymskim, głowa otoczona kolistą nimbą, w prawej ręce klucz, w lewej księga.

(K.)

WILKJA W X. ŻMUDZKIEM. Św. Józef.

(O.)

WILNO. Św. Krzysztof z Dzieciątkiem Jezus, kroczący przez wodę, nad którą miasto Wilno.

(D.)

WILKOMIERZ. Dom, z rozwalin dźwigający się, na facjacie którego, serce, a na onym postawiona rozłożona księga z napisem na wierzchu księgi tych słów: „Wdzięczność wiekuista“, a w samej rozłożonej księdze na prawej stronie herb królewski z podpisem: „Królowi“, na lewej zaś — róża z pięciu listkami z podpisem u spodu: „Przyjacielowi“.

(O.)

WILKOWISZKI W POW. PREŃSKIM. Lilja ponsowa w polu błękitnem.

(D.)

WIRSZYCE. Jeleń biegnący w lewo, między rogami krzyż.

(K.)

WISKITKI, WOJ. WARSZAWSKIE. Głowa żubra czarnego na tle czerwonym, nad głową srebrny topór z złoty trzonkiem.

(G.)

WITEBSK. Głowa Zbawiciela w polu niebieskiem, u góry, na rogach tarczy, litery greckie Imienia Chrystusa Pana, złote; u spodu, w poprzek, miecz krwawy, to jest czerwony z rękojeścią złotą.

(D.)

WITKOWO. Strażnica mająca u dołu bramę otwartą, a nad nią na tarczy orzeł jednogłowy w prawo obrócony.

(K.)

WIZAŃ W POW. GRODZIENSKIM. Orzeł biały w czerwonym polu, złotym pasem przepasany.

(D.)

WŁOCŁAWEK. Brama o trzech basztach z zamkniętymi drzwiami. Środkowa baszta wyższa, przykryta infułą biskupią.

(Ks. Ch.)

WŁOCŁAWEK, WOJ. WARSZAWSKIE. Brama miejska o 3 basztach, z których środkowa, nakryta spiczastym dachem i nosi na środku tarczę z herbem kujawskim ($\frac{1}{2}$ lwa i $\frac{1}{2}$ orła).

(G.)

WŁODAWA. Herbem miasta, jest herb „Męk“. W polu czerwonym rycerz stojący w srebrnej zbroi, prawą ręką podparty, w lewej trzyma opartą o ziemię halabardę.

(Z. M.)

WOBOLNIKI W POW. UPICKIM. Człowiek wazący len.

(O.)

WOLSZTYN. Matka Boska w koronie, z Dzieciątkiem na ręku i berłem, stojąca na księżycu niepełnym, otoczona promienistą glorią.

(K.)

WOŁPIN W POW. WOŁKOWYSKIM. Bóbr.

(D.)

WOYNUTY W X. ŻMUDZKIEM. Harmata, z kulami przy niej leżącemi.

(O.)

WRONKI. Kruk dziobem w lewo.

(K.)

WRZEŚNIA. Róża sześciolistna.

(K.)

WSCHOWA. Krzyż patryarszy obok dwa kółka, obok tarczy 1273, nad tarczą Matka Boska i Bóg Ojciec.

(K.)

WYRZYSK. Jeleń biegnący przez murawę z drzewem z tyłu.

(G.)

WYSOKA. Wieża piętrowa, ma dwa okna u góry i bramę u dołu.

(K.)

WYSOKA. Trzy drzewa stojące na murawie.

(G.)

WYSZKÓW, POW. PUŁTUSKI. Pas czerwony poziomy na tle białem w tarczy renesansowej.

(G.)

WYSZOGRÓD, POW. PŁOCKI. Baszty dwie białe, spiczasto dachami zakończone na tle niebieskiem.

(G.)

ZABOROWO. Herb „Ostoja“ rodziny Gajewskich.

(G.)

ZAKROCZYM, POW. WARSZAWSKI. Baranek Boży biały na tle niebieskiem.

(G.)

ZALESZCZYKI. Godło: na polu zielonem, wypełniającem dolny odcinek tarczy (owalu) wznosi się biała brama z dwiema wieżami wypełniająca całą szerokość tarczy, tło górne, otwory bramy i wąskich furt we wieżach bez drzwi, oraz wszystkich okien, są czerwone, szczytowe mury schodkowe, poza obiema wieżami o niskich dachach stożkowych zakończone są latarniami z białymi chorągiewkami na kopułach. Między szczytami wylania się z poza muru nad wysoką bramą środkową półpostać jednorożca (herb „Bończa“) zwróconego w lewo od widza.

(T.)

ZANIEMYŚL. Lew wspięty w prawo, w łapach gałązkę palmową trzymający, obok serce, nad niem gałązka różana z dwoma kwiatami.

(K.)

ZBARAŻ. Godło: na tle błękitnem św. Jerzy na białym koniu zwrócony w prawo od widza, zabija smoka. Zbroja świętego i włócznia srebrne, smok popielaty, pióropusz na hełmie i czaprak na koniu czerwone, ziemia (łąka) zielona.

(T.)

ZBĄSZYN. Łabędź idący w lewo, skrzydła do góry podniesione.

(K.)

ZBOROW. Godło: na środku tarczy czerwonej herb Sobieskich „Janina“ przedstawiający gładką tarczę srebrną z dość szeroką obwódką złotą.

(T.)

ZDUNY. Głowa ludzka brodata z zamkniętymi oczyma, spoczywa na misie.

(K.)

ZEMSKO. Drzewo stojce na murawie, poza którem wilk kroczy.

(G.)

ZGORZELEC. Pielgrzym oparty na lasce, w drugiej ręce woreczek trzymający. Obok infuła i pastorał.

(G.)

ZŁOCZÓW. Godło: na tarczy czerwonej herb Sobieskich: „Janina“ t. j. wygięta, albo równa, jak przy Zborowie, tarcza srebrna z obwódką złotą.

(T.)

ZWINGI W X. ŻMUDZKIEM. Miecz, proporzec i pałasz, wieńcem laurowym związane, w polu czerwonym.

(O.)

ZWINOGRÓDKA. Góra otoczona częstokołem, wśródku którego stoi dziewica, w hełmie z mieczem do cięcia w prawej a tarczą w lewej ręce, na tej tarczy krzyż.

(K.)

ERKÓW. Łódzia zwykła, nad nią u góry gwiazda sześciopromienna.

(K.)

ŻERNIKI. Kamieni drogich dwa z perłami w oprawie, na pasie idącym skośnie od lewej ku prawej stronie od góry do dołu.

(K.)

ŻNIN. Ratusz z bramą rozwartą i dwoma balustradami po bokach.

(K.)

ŻOŁWIN. Trzy lilje podwójne i półksiężyc między nimi.

(G.)

ŻOŚLE W WOJEW. TROCKIEM. Snopek pszenicy, nad wierzchem tego dwa gienjusze laur trzymający, w środku którego napis: „Ex mancipio libertas“.

(D.)

ŻÓŁKIEW. „Lubicz“, herb Żółkiewskich. W polu błękitnem podkowa srebrna barkiem do góry, z krzyżem na barku i krzyżem na środku, teje barwy.

(H.)

ŻYCHLIN, POW. KUTNOWSKI. Trzy baszty forteczne, dołem ze sobą połączone, z których środkowa największa, a dwie boczne przez pół przecięte.

(G.)

ŻYDOWO. Pelikan karmiący swe małe.

(K.)

ŻUROMIN, POW. SIERPECKI. Trzy lilje stojące nad
miesiącem pod którym gwiazda.

(G.)

ŻYWIEC. W górnem polu tarczy czerwonej; orzeł biały
z koroną na głowie z rozpostartemi skrzydłami. W dolnej;
wizerunek herbu Wieniawa.

(K. S. W.)

ŻYŻMORY W WOJEW. TROCKIEM. Św. Stanisław,
a na wierzchu, nad koroną, Opatrzność.

(D.)

Ź R Ó D Ł A.

- A. A. Archiwum Akt Dawnych w Warszawie.
- B. CH. Bronisław Chlebowski, Słownik Geograficzny, 1885.
- B. L. Baliński Michał i Lipiński Tymoteusz, Starożytna Polska, 1844.
- B. W. Biblioteka Warszawska. Tom. IV, Paździer. 1841 r. (Grobowiec Henryka Łagodnego).
- C. K. Łódzia=Czarniecki, Herbarz Polski, 1875—81.
- D. Dmochowski T., Herby Miast Wielkiego Ks. Litewskiego.
- D. U. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Nr. 115 z dnia 28/12, 1927 r.
- E. Estreicher Karol, „Kraków“, Przewodnik dla zwiedzających, 1931.
- G. Dr. Gumowski Marian, Pieczęcie i Herby Miast Wielkopolskich, Poznań 1932.
- G. Dr. Gumowski Marian, Herby Miast Województwa Warszawskiego, 1937.
- H. Hay Emanuel, „Żółkiew“. Przewodnik dla zwiedzających, 1936.
- J. M. B. J. M. Bazewicz, Polska w trzech zaborach w granicach przedrozbiorowych w roku 1770, (Mapa).
- J. L. Jan Luboński, Monografia Historyczna miasta Radomia. Radom 1907 r.
- K. Krzyżanowski Stanisław, Słownik Heraldyczny, Kraków, 1870.

- K. S. W. K. S. Wolski, Zbiór Orłów i Herbów Rzeczypospolitej Polskiej, (Wydawnictwo Salonu Malarzy Polskich w Krakowie).
- Ks. CH. Ks. Chodyński Stanisław, Rozporządzenie Komisji Dobrego Porządku w mieście Włocławku roku 1787 uczynione, Włocławek 1913.
- M. B. P. Miejskie Biuro Propagandy miasta Katowic, (Wizerunek herbu).
- M. M. C. Muzeum Miejskie w Cieszynie.
- O. Obst J. Herbarz Litewski.
- S. S. Sikorski S., Wielka Encyklopedia Powszechna Ilustrowana, 1890.
- S. A. Stafiński Aleksander, Z Przeszłości Suraza, Białystok, 1937 r. (Nakładem Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, Oddział w Białymstoku).
- S. Swiatopełk Słupski Zygmunt, Atlas Ziemi Polskich, Warszawa, 1911 r.
- W. A. W..... Aleksander, Wiadomość Historyczna o Herbie Miasta Warszawy. XIX w.
- W. Wittyg Wiktor, Pieczęcie Miast Dawnej Polski, Wydawnictwo Muzeum Narodowego w Krakowie.
- W. T. Województwo Tarnopolskie, Nakładem Komitetu Wojew. Wystawy Rolniczej i Regionalnej w Tarnopolu, 1931 r.
- V. Vossberg F. A., Wappenbuch der Städte des Grossherzogthums Posen Berlin 1866 r.
- Z. M. Zarządy Miejskie, (Uzyskane informacje).
- Z. M. P. Związek Miast Polskich, (Katalog P. W. K., 1929 r.).

SPIS RZECZY

	<i>Str.</i>
1. PRZEDMOWA	III
2. ODPIS PRZYWILEJU LOKACYJNEGO MIASTA SZAWEL	V
3. GODŁA I BARWY PAŃSTWOWE	1
4. HERBY DAWNYCH KSIĘSTW, ZIEM I WOJEWÓDZTW	3
5. HERBY BISKUPSTW POLSKICH	13
6. HERBY MIAST	15
7. ŹRÓDŁA	95

Wydawca i Redaktor: **A. CHOMICKI**

Adres Redakcji i Administracji: Warszawa, Królewska 29/55a. P.K.O. Nr 14015

Prenumerata roczna: w Warszawie zł 4. — Poza Warszawą zł 4.50

Ceny ogłoszeń: Cała strona Zł 100 — $\frac{1}{2}$ strony Zł 50 — $\frac{1}{4}$ strony Zł 25—

Pojedynczy numer Zł 2.50.
